

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

**dokonanej w dniach 5 – 6 kwietnia 2014 r.
na kierunku *zarządzanie* prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych
realizowanych na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim
na Wydziale Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
w Kielcach.**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Danuta Strahl – członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA
- prof. dr hab. Jerzy Węclawski – ekspert PKA
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA – ekspert formalno-prawny
- Magdalena Botther – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach na kierunku *zarządzanie* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2013/2014. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz czwarty (na studiach pierwszego stopnia po raz trzeci).

Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2004 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała Nr 1209/2004 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 29 grudnia 2004 r.). Kolejna ocena jakości kształcenia na tym kierunku odbyła się w roku 2010 r. i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej na studiach pierwszego stopnia (Uchwała Nr 949/2010 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 23 września 2010 r. oraz oceny warunkowej na studiach drugiego stopnia (Uchwała Nr 35/8/2010 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 9 grudnia 2010 r.). Powtórna ocena jakości kształcenia na studiach drugiego stopnia odbyła się w roku 2012 (po ocenie warunkowej) i zakończyła się wydaniem oceny pozytywnej z zaleceniami, które miały być przedstawione Komisji w roku akademickim 2013/2014 (Uchwała Nr 183/2012 Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 22 września 2011 r.).

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie raportu samooceny, a także dokumentacji przedstawionej w toku wizytacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni oraz Wydziału Ekonomii i Zarządzania, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna oceny jakości kształcenia

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1.1).

Kierunek *zarządzanie* jest jednym z 5 kierunków prowadzonych na Wydziale Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Kształcenie na tym kierunku prowadzone jest na tym Wydziale od 1992 roku.

Procedura związana z utworzeniem na Wydziale Zarządzania i Administracji kierunku *zarządzanie* pojawiła się w roku 1992. Rada Wydziału przedstawiła – zgodnie z przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz Statutu Uczelni – wniosek do Senatu Uczelni w sprawie utworzenia kierunku *zarządzanie*. Uchwałą nr 4/92 z dnia 27 lutego 1992 r. Senat wyraził zgodę na utworzenie i prowadzenie kierunku studiów *zarządzanie* począwszy od roku akademickiego 1992/1993.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Rady Wydziału oraz Senatu wraz z listami obecności w powyższej sprawie.

Misja i strategia Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach została zatwierdzona Uchwałą nr 18/2012 Senatu z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia misji i strategii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Załącznik do tej uchwały zawiera Misję i Strategię rozwoju Uniwersytetu Jana Kochanowskiego na lata 2012 – 2020.

Strategia Wydziału Zarządzania i Administracji została przyjęta Uchwałą Nr 100/2013 Rady Wydziału z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie uchwalenia strategii rozwoju Wydziału Zarządzania i Administracji UJK na lata 2012 - 2016. *Zwraca się uwagę na fakt, iż w Uchwale Rady Wydziału podjęta w roku 2013 zatwierdza strategię rozwoju na lata 2012 - 2016, a więc dotyczy roku który minął.*

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu oraz Rady Wydziału, w czasie których były zatwierdzone wspomniane wyżej dokumenty.

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach za swoją nadrzędną powinność wyznacza wierność słowom swojego patrona poprzez dotrzymanie wysokiej jakości kształcenia. Kierunek *zarządzanie* wpisując się w ten cel zakłada realizację swoich zadań zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia a więc z zachowaniem zasad doskonalenia jakości kształcenia. Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* uwzględnia cele strategiczne sformułowane dla rozwoju Uczelni oraz Wydziału Zarządzania i Administracji. Strategia rozwoju Uniwersytetu obejmuje następujące priorytety: Nauka, Edukacja, Baza, Otoczenie, Zarządzanie. Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* wpisuje się w każdy z tych priorytetów. Zakłada się bowiem dobór kadry o właściwym dorobku naukowym związanym z potrzebami procesu dydaktycznego wizytowanego kierunku oraz wspieranie rozwoju kadry prowadzącej badania naukowe z zakresu procesu dydaktycznego. Potwierdzeniem takich działań jest fakt, iż w roku akademickim 2012/2103 czterech nauczycieli akademickich otrzymało stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie nauk ekonomicznych. W obszarze edukacja wyznaczono na poziomie Uczelni następujące cele: Aktualizacja i unowocześnienie oferty dydaktycznej UJK,

Doskonalenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, Umiędzynarodowienie procesu kształcenia, Rozwijanie aktywności i samodzielności studentów i doktorantów. Na poziomie Wydziału cele te obejmują: elastyczne reagowanie na potrzeby rynku edukacyjnego w zakresie uruchomienia nowych kierunków studiów I stopnia oferowanie nowych specjalności dotyczących realizowanych kierunków oraz studiów podyplomowych. Koncepcja kształcenia na kierunku *zarządzanie* jest aktualizowana a oferowane specjalności są zorientowane na potrzeby lokalnego rynku pracy. Prowadzenie studiów na kierunku *Zarządzanie* o profilu ogólnoakademickim uzasadnione jest zarówno potrzebą kształcenia specjalistów, którzy będą zdolni do pracy na wszelkich stanowiskach wymagających przygotowania menedżerskiego, jak również uwzględnia specyfikę

województwa, w którym większość tych stanowisk tworzą małe i średnie przedsiębiorstwa oraz samozatrudnienie.

Cel kolejny to doskonalenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia co na kierunku zarządzanie zostało zrealizowane poprzez wprowadzenie działań doskonalących oraz rozwinięcie procedur wspierających monitorowanie jakości kształcenia. Przeprowadzono między innymi: badania ankietowe wśród studentów i nauczycieli akademickich dotyczące stopnia użyteczności oferowanych specjalności oraz poszczególnych przedmiotów specjalnościowych. Silniejsze powiązanie procesu dydaktycznego z potrzebami interesariuszy zewnętrznych na kierunku zarządzanie zaowocowało zapewnieniem udziału w procesie dydaktycznym praktyków -specjalistów. Troskę o jakość potwierdza między innymi znaczący udział studentów kierunku zarządzanie otrzymujących stypendia naukowe przyznane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Udział ten sięga 30 % wszystkich studentów Uniwersytetu ((11 studentów kierunku zarządzanie na 33 stypendystów ministerialnych Uczelni ogółem). Systematycznie poprawia się wyposażenie Wydziału w urządzenia dydaktyczne, m.in. w sprzęt multimedialny i dostęp do sieci Wi-F., co zostało zaprezentowane podczas wizytacji. Powstaje Centrum Przedsiębiorczości i Biznesu będące częścią Wydziału Zarządzania i Administracji które znacznie poprawia warunki do realizacji zakładanej koncepcji kształcenia na kierunku zarządzanie.

Oferta kształcenia na kierunku zarządzanie na poziomie studiów I stopnia jest różnorodna poprzez swoje specjalności t.j. Ekonomia i rozwój organizacji, Zarządzanie podatkami i rachunkowość.. Kształcenie poprzez specjalności umożliwia elastyczne kształtowanie oferty i dostosowanie jej do potrzeb rynku pracy. Różnorodność i elastyczność oferty wzmacnia oferta zajęć do wyboru, która pozwala na rozwój zainteresowań naukowych i zawodowych studentów. Zajęcia prowadzone na kierunku w tym na specjalnościach wspomagane są w znacznym stopniu narzędziami informatycznymi co pozwala uznać, iż mają one charakter innowacyjny.

1.2).

Wydział Zarządzania i Administracji od kilku lat współpracuje z otoczeniem społeczno- gospodarczym. Stała współpraca ma miejsce z takimi firmami i instytucjami jak: Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Polityki Regionalnej, Prezydent Miasta Kielce - Urząd Miasta Kielce, Wojewoda Świętokrzyski, Świętokrzyska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy - Kielce, Urząd Gminy Sitkówka – Nowiny Autocentrum S.A. Autoryzowany Dealer VW w Kielcach, Biuro Rachunkowe DELTA w Kielcach, Bank Spółdzielczy Daleszyce-Górno w Daleszycach, Pierwszy Urząd Skarbowy w Kielcach, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe GAMMA Sp. z o.o, w Kielcach. W raporcie samooceny wskazuje się też na współpracę z bankami (Bank Spółdzielczy w Jędrzejowie; Bank Spółdzielczy w Staszowie; Bank Spółdzielczy w Kielcach, Oddział w Morawicy; Bank Spółdzielczy w Sędziszowie; Nadwiślański Bank Spółdzielczy w Solcu-Zdroju;). Wypracowano płaszczyzny i formy współpracy Wydziału z przedstawicielami pracodawców Wypracowano takie stałe formy współpracy jak: - udział przedstawicieli podmiotów gospodarczych w pracach nad opisem efektów kształcenia dla kierunku oraz dla poszczególnych przedmiotów/modułów, - udział pracodawców w warsztatach studenckich i konferencjach organizowanych na Wydziale.

Na Wydziale Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego przeprowadzono cykl spotkań panelowych w ramach projektu „Edukacja dla Rynku pracy”, finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał ludzki., W spotkaniach uczestniczyli, obok pracowników Wydziału Zarządzania UJK, reprezentanci instytucji rynku pracy i przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych. - Zasadniczym celem dyskusji było określenie oczekiwań wobec wykształcenia i przygotowania studentów do zapotrzebowania na rynku pracy. W spotkaniu

uczestniczyli przedstawiciele przedsiębiorców z instytucji: Citycore, BCO, Hotelu Tęczowy Młyn w Kielcach, Rovese S.A. (Cersanit S.A), Wydziału Organizacyjno-Prawnego Grono Targowe Kielce, Agencji Reklamowej Mediateka, Odlewni Chemar, Banku PKO BP, Domu Maklerskiego BOS. Władze Wydziału zamierzają wykorzystać rezultaty tych dyskusji do doskonalenia oferty dydaktycznej.

Kadra akademicka bierze udział w budowie koncepcji kształcenia kierunku zarządzanie co dokumentują protokoły posiedzeń Rady Wydziału oraz Komisji ds. jakości kształcenia a także potwierdza spotkanie zespołu oceniającego, podczas wizytacji, z kadrami akademicką. Dyskusja obejmuje problematykę oferty specjalności, modyfikacji programu studiów. Szczególnie wiele dyskusji poświęcono przy formułowaniu efektów kształcenia. Również spotkanie zespołu oceniającego z Komisją ds. Jakości kształcenia potwierdziło zaangażowanie członków Komisji w budowę kultury jakości kształcenia. Cykliczność spotkań Komisji i uzyskane rezultaty w analizie problemów doskonalenia jakości wskazują na realny wpływ Komisji w wyznaczaniu zadań doskonalących. Studenci będąc członkami Rady Wydziału i Komisji ds. Jakości biorą aktywny udział w dyskusjach nad koncepcją kształcenia kierunku co również znalazło miejsce w spotkaniu zespołu oceniającego ze studentami Wydziału.

Przeprowadzona wizytacja pozwala uznać, iż pracownicy naukowo-dydaktyczni i dydaktyczni Instytutu oraz studenci, jak i interesariusze zewnętrzni tzn. przedstawiciele biznesu, jednostek rządowych i pozarządowych oraz absolwenci Wydziału Zarządzania i Administracji, biorą aktywny udział w określeniu celów i efektów kształcenia, oraz w procesie dostosowywania koncepcji kształcenia do zmieniających się oczekiwań wewnętrznych jak i rynku pracy.

Przyjmowane przez Wydział rozwiązania są opiniowane przez przedstawicieli studentów zasiadających w organach kolegialnych jednostki.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Koncepcja kształcenia na kierunku zarządzanie realizuje zadania strategiczne Uczelni i Wydziału i jest podporządkowana misji Uniwersytetu.

1.2). W budowaniu kultury jakości kształcenia bierze udział kadra akademicka oraz studenci a także interesariusze zewnętrzni co ilustrują: dokumentacja współpracy, przeprowadzone podczas wizytacji rozmowy z władzami Wydziału oraz kadrami akademicką i studentami.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1)

Na mocy Uchwały Nr 60/2012 Senat w dniu 31 maja 2012 r. określił efekty kształcenia dla kierunku *zarządzanie* na poziomie pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim. Rada Wydziału pozytywnie zaopiniowała efekty kształcenia dla kierunków prowadzonych na tym wydziale, w tym dla ocenianego kierunku *zarządzanie*.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu oraz Rad Wydziałów w czasie których były zatwierdzone wspomniane wyżej dokumenty.

Oceniany kierunek studiów został przyporządkowany do obszaru nauk społecznych i jednej dyscypliny - nauk o zarządzaniu.

Uczelnia przyjęła 23 efekty kierunkowe w zakresie wiedzy. Większość z nich została odniesiona do dwóch bądź trzech efektów kształcenia w obszarze kształcenia w zakresie nauk społecznych. Dziewięć efektów kierunkowych odniesiono do odpowiedniego jednego efektu obszarowego. W ramach odniesień odwołano się łącznie do wszystkich efektów obszarowych. W zakresie umiejętności określono 29 efektów kierunkowych. Większość z nich odniesiono do dwóch efektów obszarowych, a jedynie w kilku przypadkach do jednego bądź trzech efektów obszarowych. Nie zastosowano odniesień do efektów obszarowych S1A_U09, S1A_U10, S1A_U11. Należy ocenić, że pominięcie dwóch pierwszych z tych umiejętności nie jest uzasadnione w odniesieniu do kształcenia na kierunku *zarządzanie*, gdyż dotyczą one umiejętności przygotowania typowych prac pisemnych oraz wystąpień ustnych. Są to kwalifikacje istotne dla pracy na stanowiskach menedżerskich, do czego przygotowanie zostało wskazane jako cel kształcenia. Natomiast pominięcie umiejętności S1A_U11 jest istotnym uchybieniem, gdyż dotyczy umiejętności językowych. W zakresie kompetencji społecznych określono 9 efektów kierunkowych stosując odniesienia do wszystkich efektów obszarowych. Omówione powyżej efekty kształcenia przedstawione jako załącznik do Uchwały Senatu różnią się w zakresie liczby umiejętności od efektów kształcenia zawartych w programie kształcenia dla ocenianego kierunku studiów. W tym drugim przypadku podano 34 efekty kierunkowe, w tym odnoszące się do trzech pominiętych umiejętności określonych w efektach obszarowych.

Cele kształcenia związane z poszczególnymi przedmiotami oraz szczegółowe efekty kształcenia zostały określone w kartach przedmiotów. Cele przedmiotu są określone w formie syntetycznego wskazania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych odpowiadających danemu przedmiotowi. Dla każdego przedmiotu podano po kilka szczegółowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Każdy z efektów szczegółowych został odniesiony do jednego efektu kierunkowego. Podano również odpowiednie odniesienia do efektów obszarowych. Jednocześnie tabela zawierająca efekty szczegółowe (przedmiotowe) wraz z ich odniesieniami do efektów kierunkowych i obszarowych zawiera informację o stopniu nasycenia efektu przedmiotowego w skali trzystopniowej.

Opis sylwetki absolwenta obejmuje wskazanie dwóch ogólnych zakresów wiedzy z zakresu przedmiotów podstawowych i kierunkowych dla zarządzania oraz sześciu zakresów umiejętności odnoszących się do zarządzania. Dodatkowo dla każdej z dwóch oferowanych specjalności określono dalsze, specyficzne elementy wiedzy i umiejętności nabywane w trakcie studiów. Uzupełnieniem sylwetki absolwenta jest określenie stanowisk pracy, na których absolwenci mogą podejmować pracę zawodową zgodną ze swoimi kwalifikacjami.

Analiza założonych celów oraz specyficznych i szczegółowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów prowadzonych na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim jest zgodna z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia rozwijają efekty kierunkowe. Cele i efekty kształcenia spełniają w niezbędnym stopniu wymagania formułowane dla obszaru nauk społecznych i dyscypliny zarządzanie

Studenci nie zgłosili uchybień w tym zakresie. Studenci nie zgłosili uwag w zakresie spójności kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia. W ich opinii założone efekty odpowiednio przygotowują do rozpoczęcia studiów II stopnia oraz korespondują z wymaganiami rynku pracy i umożliwią im podjęcie zatrudnienia.

Powiązania pomiędzy obszarowymi (ogólnymi) i kierunkowymi (specyficznymi) efektami kształcenia zostały wskazane w matrycy efektów kształcenia oraz w kartach przedmiotów. Matryca określa w sposób zbiorczy, w ramach jakich efektów przedmiotowych realizowane są kierunkowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji

społecznych. Wynika z niej, że każdy z kierunkowych efektów kształcenia w jednym z tych zakresów jest realizowany w ramach od kilku do kilkunastu efektów przedmiotowych.. Jedynie efekty kształcenia dla języka obcego mają siłą rzeczy węższe odniesienia. Istotne jest przy tym wskazanie siły powiązań efektów kształcenia. Natomiast w kartach przedmiotów, opracowanych dla wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów, w tym praktyk zawodowych, wskazano cele kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz powiązania efektów szczegółowych z efektami kierunkowymi i obszarowymi. Efekty szczegółowe są ujęte w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Wskazano przy tym stopień nasycenia efektu szczegółowego w skali trójstopniowej.

Określone w matrycy efekty kształcenia oraz w kartach przedmiotów cele i efekty kształcenia i powiązania między nimi wskazują, że w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów możliwe jest osiągnięcie założonych ogólnych i kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i przedmiotowych efektów kształcenia.

W opinii studentów kierunku zarządzanie założone efekty kształcenia są osiągalne poprzez efekty przedmiotowe i efekty określone dla praktyk zawodowych.

Uczelnia zapewnia dostęp do opisu założonych efektów kształcenia za pośrednictwem swojego systemu informatycznego. Informacje te są dostępne dla kandydatów na studia na stronie internetowej Uczelni w zakładce „Kandydaci”. Zawiera ona w szczególności informacje o aktualnej ofercie kształcenia, w tym dotyczące kierunków studiów. Studentom dedykowana są zakładki „Studia” oraz „Studenci”. Zawierają one w szczególności informacje na temat programów kształcenia. Należy zatem stwierdzić, że Uczelnia zapewnia w niezbędnym zakresie dostęp do informacji na temat efektów kształcenia przyjętych dla prowadzonych kierunków studiów.

2.2).

Kierunkowe i szczegółowe efekty kształcenia dla prowadzonego w UJK kierunku studiów *zarządzanie* zostały sformułowane w sposób zrozumiały. Określenie efektów kształcenia zostało oparte na terminologii zastosowanej przy formułowaniu efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych. Kierunkowe efekty kształcenia określone przez Uczelnię ujęte zostały w formie zestawień tabelarycznych podających wszystkie efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Informacja o zakładanej realizacji efektów kształcenia w ramach programu studiów została podana w matrycy odniesienia efektów kierunkowych do efektów szczegółowych dla poszczególnych przedmiotów. Podstawowe znaczenie dla opracowania systemu weryfikacji efektów kształcenia mają karty przedmiotów. Wskazano w nich za pomocą jakich treści programowych, form zajęć, metod dydaktycznych oraz sposobów i kryteriów oceny realizowany jest każdy ze szczegółowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Na tej podstawie można stwierdzić, że efekty kształcenia zostały określone dla kierunku *zarządzanie* w sposób zrozumiały dla odbiorców informacji i pozwalają na stworzenia przejrzystego systemu ich weryfikacji.

Studenci potrafią wskazać wiedzę, umiejętności oraz kompetencje nabywane w toku kształcenia. Wskazywane przez studentów efekty kształcenia są zbieżne z kierunkowymi efektami przedstawionymi w raporcie samooceny. Efekty kształcenia wskazywane przez studentów są ich zdaniem sprawdzalne,. Efekty kształcenia programu studiów wyrażone zostały w sposób przejrzysty i zrozumiały i w opinii studentów są sprawdzalne.

2.3)

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne, karty

okresowych osiągnięć studenta prowadzona jest prawidłowo. Dyplomy i suplementy zawierają pewne uchybienia.

W dyplomach wypełnione zostały niewłaściwie pozycje „w obszarze” oraz „o profilu”, bowiem w roku akademickim 2012/2013 studenci kończyli studia na kierunku i specjalności (bez określania obszaru i profilu kształcenia) zgodnie ze standardami kształcenia określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166, z późn. zm.). Wymienione pozycje powinny być wypełniane dopiero dla cyklu kończącego program studiów zgodny z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji.

Ponadto w suplementach:

- W pkt. 2 ust. 2.3 – Nazwa i status uczelni wydającej dyplom oraz ust. 2.4 – Nazwa i status uczelni prowadzącej studia – wskazane byłoby zamieszczenie informacji, na podstawie jakiej ustawy funkcjonuje Uczelnia, a także uzupełnienie informacji o statusie Uczelni, iż jest „publiczna uczelnia akademicka”.*
- W pkt. 4 - Informacje o treści studiów i osiągniętych wynikach - wskazane jest wpisanie oceny z pracy dyplomowej*

Przechowywanie efektów kształcenia. Na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach obowiązują zapisy Instrukcji kancelaryjnej zatwierdzone na mocy Zarządzenia Nr 49/2002 Rektora z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji kancelaryjnej oraz wykazu akt. Celem tych dokumentów jest ustalenie zasad postępowania, mających zapewnić sprawne i szybkie wykonywane czynności kancelaryjnych. Instrukcje te określają zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych. Po upływie okresu przechowywania, tj. 2 lat od końca roku kalendarzowego w którym sprawa została zakończona, akta przekazywane są do archiwum uczelnianego na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego.

Natomiast procedury dotyczące archiwizacji dokumentacji związanej z realizacją zajęć dydaktycznych i gromadzeniem dokumentacji potwierdzającej uzyskanie zakładanych efektów kształcenia zostały określone przez Wydziałową Komisję Jakości Kształcenia w dniu 14 stycznia 2014 r. w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, zgodnie z którym dokumentacja dotycząca przeprowadzonego zaliczenia lub egzaminu jest przechowywana przez cały cykl kształcenia.

Zasady zaliczenia przedmiotu uwzględniające osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia są przedstawiane studentom przez nauczycieli akademickich w trakcie pierwszych zajęć w semestrze, w opinii studentów zasady te są przestrzegane. Szczegółowy system oceny efektów kształcenia został upowszechniony poprzez opublikowanie starannie opracowanych kart przedmiotów, zasad odbywania praktyk studenckich oraz egzaminu dyplomowego. Wiedza jest weryfikowana poprzez kolokwia i egzaminy. Nabywane przez studentów umiejętności oraz kompetencje są na bieżąco weryfikowane w trakcie zajęć na podstawie aktywności oraz przygotowanych referatów i projektów, a finalnie w trakcie egzaminu dyplomowego

System weryfikacji efektów kształcenia określony jest w Regulaminie studiów. Podstawowym okresem zaliczeniowym jest semestr. Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie zaliczenia wszystkich przedmiotów objętych planem studiów oraz zdanie wszystkich egzaminów, a w szczególności uzyskanie minimalnej liczby punktów ECTS przewidzianych planem studiów. W Uczelni stosowana jest tradycyjna skala ocen. Zaliczenie przedmiotu objętego egzaminem dokonywane jest na podstawie zaliczenia zajęć wchodzących w skład danego przedmiotu oraz zdanie egzaminu. Weryfikacja efektów kształcenia obejmuje wiedzę, umiejętności i kompetencje określone dla poszczególnych

przedmiotów. Dokonywana jest ona na zajęciach prowadzonych z zastosowaniem metod aktywnych w sposób ciągły bądź okresowy w oparciu o formy określone w kartach przedmiotów i podane do wiadomości studentów przez prowadzących zajęcia na ich początku. Dla przedmiotu Praktyka zawodowa został opracowany sylabus określający w szczególności szczegółowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji zawodowych, a także kryteria oceny osiągnięć efektów kształcenia. Zaliczenie całych studiów wymaga uzyskania zaliczenia wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów, zdania wszystkich egzaminów, zaliczenia praktyki zawodowej, złożenia pracy dyplomowej i uzyskania jej pozytywnej oceny oraz zdania egzaminu dyplomowego.

System weryfikacji efektów kształcenia stosowany na ocenianym kierunku studiów jest kompletny, gdyż obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie jego etapy.

Formy weryfikacji wiedzy, w tym ocena stopnia nabycia deklarowanych dla kierunku umiejętności i kompetencji są w opinii studentów właściwie dobrane i pozwalają na sprawdzenie efektów w każdym z obszarów kształcenia.

Weryfikacja wiedzy oraz umiejętności odbywa się na wizytowanym kierunku poprzez testy, kolokwia, udział i aktywność w trakcie zajęć, egzaminy w formie pisemnej i ustnej, a także sprawozdanie z przebiegu praktyk oraz egzamin dyplomowy. Zdaniem studentów program studiów jest dostosowany do możliwości oferowanych przez Wydział a umiejętności i wiedza, których nabycie w trakcie realizacji programu założono, są osiągalne na każdym etapie kształcenia.

Regulamin studiów obowiązujący w Uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów przewiduje, że zaliczenia przedmiotu dokonuje prowadzący zajęcia. Określa on także zasady zaliczenia przedmiotu. Wymagania dotyczące zaliczenia i jego forma określone są w karcie przedmiotu. Prowadzący zajęcia podaje również informacje o wynikach zaliczenia. Informacja ta podawana jest ustnie, a na tablicy ogłoszeń może być zamieszczona jedynie pod numerem albumu studenta. Informacje o wynikach zaliczeń i egzaminów mogą być również podawane za pośrednictwem Wirtualnej Uczelni z dostępem dla studentów po zalogowaniu na indywidualne konto. Do ogłaszania wyników egzaminów stosuje się takie same zasady, jak dla zaliczeń.

Na tej podstawie można stwierdzić, że wymagania w zakresie weryfikacji wiedzy są odpowiednio wystandaryzowane, system oceniania studentów jest przejrzysty i zapewnia obiektywizm ocen.

Ogólne zasady oceniania zostały określone w regulaminie studiów, a nauczyciele akademicy są odpowiedzialni za sformułowanie szczegółowych zasad oceny stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, które zawarte są w kartach przedmiotu i przedstawiane studentom podczas pierwszych zajęć. Wystandaryzowane wymagania zawarte zostały w kartach przedmiotu.

Na ocenianym kierunku studiów występuje bardzo wysoki odsiew na pierwszym roku studiów. Dotyczy to zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. W roku akad. 2012/2013 odsiew ten wyniósł odpowiednio 24 i 21 %. Natomiast na kolejnych latach studiów odsiew jest niski i wynosił na drugim roku studiów stacjonarnych 4, a na trzecim 1,8 %. Natomiast na studiach niestacjonarnych kształtował się on odpowiednio na poziomie 5,8 i 5,3 %. Jako przyczyny odsiewu Uczelnia podaje niezaliczenie semestru, nieprzystąpienie do sesji egzaminacyjnej, niepodjęcie studiów, wypowiedzenie umowy i niepłacenie czesnego.

Informacje na temat stosowanego systemu oceny są dostępne na stronie internetowej Wydziału. Dostępność informacji została pozytywnie oceniona przez studentów kierunku zarządzanie.

2.4)

Uczelnia opracowała i wdrożyła system monitorowania losów absolwentów, który jest stosowany w szczególności w odniesieniu do absolwentów ocenianego kierunku studiów. Badania są prowadzone za pomocą kwestionariusza ankiety w terminach 6 miesięcy oraz trzech i pięciu lat od ukończenia studiów. Badaniami objęci są wszyscy absolwenci, którzy wyrażą na to zgodę. Badania mają na celu zebranie informacji na temat aktualnej sytuacji zawodowej absolwentów, zgodności zatrudnienia z profilem ukończonych studiów, ich opinii na temat przydatności wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych nabytych w trakcie studiów oraz pozyskanie informacji przydatnych do doskonalenia programów kształcenia. Za przeprowadzanie badań odpowiedzialne jest Akademickie Biuro Karier, które opracowuje również raport z badań. Po raz pierwszy badaniami objęci zostali absolwenci, którzy ukończyli studia w 2012 r. Ankieta została skierowana do około 5 % populacji, a zwrotność wynosiła 10 %. Przygotowany z tych badań raport zawiera ocenę efektów kształcenia dokonaną przez absolwentów i przydatności wykształcenia na rynku pracy, przydatność praktyk zawodowych realizowanych w trakcie studiów, stopień ich satysfakcji z ukończenia studiów, oczekiwania absolwentów w zakresie modyfikacji programów kształcenia. Obecnie prowadzone są badania absolwentów rocznika 2013. Wyniki badań losów absolwentów wykorzystywane są przez zespoły odpowiedzialne za tworzenie i doskonalenie programów kształcenia. Należy podkreślić, że wyniki badań absolwentów dostępne są dla zainteresowanych podmiotów na stronie internetowej uczelni.

Działanie podjęte przez Uczelnię w zakresie monitorowania losów absolwentów należy ocenić pozytywnie. Dostarczają one informacji niezbędnych dla zapewniania jakości kształcenia.

Monitorowanie karier zawodowych absolwentów UJK regulowane jest *Procedurą Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia numer WSZJK-U/10* i ma na celu dostosowanie kierunków studiów i programów kształcenia dla potrzeb rynku pracy. Jednostką odpowiedzialną za przeprowadzenie i opracowanie badań jest Akademickie Biuro Karier UJK. Pierwsze badanie losów zawodowych absolwentów przeprowadzone zostało w 2012 r. i objęło absolwentów kończących studia w 2012 r. Poprzez kwestionariusz ankietowy absolwenci pytani byli o statusu na rynku pracy oraz przydatność zdobytej wiedzy i umiejętności w pracy zawodowej. Wyniki badania zostały poddane analizie przez pracowników Biura Karier i udostępnione Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Konstrukcja kwestionariusza ankietowego pozwala na zebranie cennych informacji pozwalających na modyfikację programów studiów, niemniej jednak grupa absolwentów wizytowanego kierunku, która wzięła udział w badaniu, pozostaje niereprezentatywna.

Jako główny cel monitoringu losów absolwentów przedstawiciele Uczelni wymienili cykliczną poprawę jakości kształcenia poprzez dostosowanie obowiązujących programów do wymogów rynku pracy. Na podstawie obecnych danych nie można jednoznacznie określić, w jakim stopniu cel ten będzie poprzez kolejne badania realizowany.

Zdaniem studentów kierunku zarządzanie monitoring losów zawodowych absolwentów stanowi możliwość pozyskania cennych informacji o rynku pracy oraz umiejętnościach kształtowanych przez program studiów pożądaných przez pracodawców.

W ramach oceny przeprowadzonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną w 2010 r. zostały sformułowane uwagi odnoszące się do zgodności tematyki prac dyplomowych z kierunkiem studiów.. Analiza tematów prac obronionych w roku akademickim 2012/2013 oraz zatwierdzonych dla trzeciego roku studiów w roku akademickim 2013/2014 wskazuje, że problem ten nie został całkowicie usunięty. W części tematów prac zawarte jest słowo

„zarządzanie”, jak na przykład :„zarządzanie bankowością elektroniczną”, „zarządzanie rynkiem pracy”, „zarządzanie kredytem preferencyjnym”, „zarządzanie sektorem MŚP”. Tymczasem, biorąc pod uwagę zawartość merytoryczną tych prac, odpowiadają one kierunkowi studiów *ekonomia* bądź *finanse i rachunkowość*.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Tematy prac dyplomowych nie zawsze odpowiadają kierunkowi studiów *zarządzanie*, (Analiza np. rynku pracy, finanse jednostek samorządu terytorialnego). Ścisłe zakwalifikowanie prac do danego kierunku jest utrudnione ze względu na fakt dodawania w tytule pracy słowa „zarządzanie”, chociaż wydaje się to z góry merytorycznie nieuzasadnione. Przykładem jest praca pt. Zarządzanie bankowością elektroniczną na przykładzie PKO BP SA i Alior Bank w latach 2010-2012. Literatura wykorzystana w pracy jest typową literaturą z bankowości. Treść pracy obejmuje wiedzę z zakresu bankowości.

Zdecydowana większość prac obronionych w roku akademickim 2012/2013 była wypromowana przez osoby ze stopniem naukowym doktora. Jednocześnie doktorzy byli recenzentami tych prac.

Losowo wybrane prace egzaminacyjne i zaliczeniowe wskazują na zróżnicowany poziom wymagań (np. dwa pytania opisowe i jedno proste zadanie) oraz wystawianie relatywnie wysokich ocen. Z niektórych przedmiotów nie było żadnej oceny niedostatecznej, znikoma liczba ocen dostatecznych, a dominowały oceny dobrej. Brak jest komentarzy do błędnych rozwiązań.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Założone cele oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia tworzą spójną całość. Cele i efekty kształcenia spełniają w niezbędnym stopniu wymagania formułowane dla obszaru nauk społecznych i dyscypliny zarządzanie. Określone w matrycy efekty kształcenia oraz w kartach przedmiotów cele i efekty kształcenia i powiązania między nimi wskazują, że w odniesieniu do ocenianego kierunku możliwe jest osiągnięcie założonych ogólnych i kierunkowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i efektów przedmiotowych. Uczelnia zapewnia w niezbędnym zakresie dostęp do informacji na temat efektów kształcenia przyjętych dla prowadzonych kierunków studiów.

2.2) Efekty kształcenia zostały określone dla kierunku *zarządzanie* w sposób zrozumiały dla odbiorców informacji i pozwalają na stworzenia przejrzystego systemu ich weryfikacji. Efekty kształcenia udostępniane są poprzez sylabusy w systemie Wirtualna Uczelnia oraz na stronie internetowej Wydziału, zostały opracowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne.

2.3) System weryfikacji efektów kształcenia stosowany na ocenianym kierunku studiów jest kompletny, gdyż obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie jego etapy. Stworzono możliwości zmierzenia i oceny efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach. Pewne zastrzeżenia budzi mała liczba projektów czy referatów. Wskazuje to na niedostosowanie w odniesieniu do części przedmiotów metod sprawdzania wiedzy, a w szczególności umiejętności i kompetencji społecznych do charakteru kierunku studiów, jakim jest *zarządzanie*. Procedury stanowiące podstawę weryfikacji efektów kształcenia, należy uznać za prawidłowe, przy czym proces dyplomowania wymaga wprowadzenia większej staranności w określaniu tematyki prac dyplomowych i jej związku z kierunkiem zarządzanie. Wymagania w zakresie

weryfikacji wiedzy są odpowiednio wystandaryzowane, system oceniania studentów jest przejrzysty. Należy proces ten doskonalić poprzez wypracowanie skutecznych sposobów weryfikacji efektów kształcenia i stawiania odpowiednich wymagań. Uczelnia zapewnia odpowiedni dostęp dla interesariuszy, w tym studentów do informacji na temat systemu oceny efektów kształcenia. System oceny osiągniętych efektów kształcenia jest w opinii studentów przejrzysty ze względu na konsekwentne stosowanie się do zasad zawartych w sylabusach ze starannie określonymi efektami kształcenia oraz sposobami weryfikacji stopnia ich nabycia. W ramach poprzedniej oceny zostały zgłoszone uwagi dotyczące niezgodności tematów prac dyplomowych z kierunkiem studiów. Tematy części prac nadal wykazują taką niezgodność

2.4) W Uczelni stworzony został system monitorowania losów absolwentów i prowadzone są badania pozwalające na pozyskiwanie informacji w tym zakresie, które wykorzystuje się w procesie zapewnienia jakości kształcenia. Uczelnia w ramach WSZJK wprowadziła system monitoringu losów zawodowych absolwentów. Akademickie Biuro Karier przeprowadziło pierwszy etap badania losów zawodowych absolwentów.

Kryterium 3. Program studiów umożliwi osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

3.1)

Plany studiów i programy kształcenia były przedmiotem obrad Rady Wydziału Zarządzania i Administracji. Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa (tj. np. dostosowanie planów i programów do obowiązujących standardów kształcenia, utworzenie nowych specjalności), a także doskonalenia procesu kształcenia do zmieniających się potrzeb wewnętrznych odbywają się zgodnie z przyjętą na Wydziałach procedurą, tj. przez Radę Wydziału. W posiedzeniach organów kolegialnych uczestniczyli studenci. Na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 2013 r. Rada Wydziału Zarządzania i Administracji zatwierdziła – Uchwałą nr 143 /2013 - program kształcenia dla kierunku *zarządzanie* studia pierwszego i drugiego stopnia zgodnych z Krajowymi Ramami Kwalifikacji obowiązujący od roku akademickiego 2013/2014. Program kształcenia dla ocenianego kierunku studiów odnoszący się do Uchwały Senatu 68-2012 został przyjęty przez Radę Wydziału Uchwałą nr 34/2012 z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie zatwierdzenia programów kształcenia spełniających wymagania Krajowych Ram Kwalifikacji dla kierunków studiów prowadzonych na Wydziale Zarządzania i Administracji UJK. W 2013 roku Rada Wydziału dokonała modyfikacji programu i obecnie obowiązujący program został przyjęty Uchwałą nr 143/2013 Rady Wydziału Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 20 czerwca 2013 r. w sprawie zatwierdzenia programu kształcenia na kierunku *Zarządzanie* studia pierwszego i drugiego stopnia. Program ten obowiązuje od I roku studiów w roku akademickim 2013/2014. Uchwała ta określa w szczególności cel kształcenia, za jaki przyjmuje umożliwienie studentom zdobycia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych składających się na sylwetkę absolwenta

Program kształcenia realizowany na kierunku *zarządzanie* na Wydziale Zarządzania i Administracji UJK jest odpowiednio powiązany z przyjętymi celami i kierunkowymi efektami kształcenia. Przedmioty ujęte w module podstawowym/kierunkowym obejmują wszystkie treści przedmiotowe związane z kierunkiem studiów *zarządzanie*. Program kształcenia obejmuje określenie sylwetki absolwenta, której ukształtowanie jest możliwe w ramach realizowanej struktury kształcenia przedmiotowego. Matryca efektów kształcenia określa, jakie kierunkowe efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych realizowane są w ramach każdego przedmiotu ujętego w planie studiów. Szczegółowe efekty

kształcenia opisane w układzie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określone w kartach przedmiotów odniesiono w odpowiedni sposób do efektów kierunkowych. Pozwala to na stwierdzenie, że realizacja programu kształcenia na kierunku *zarządzanie* umożliwi w dużym stopniu osiągnięcie założonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia oraz uzyskanie przyjętej sylwetki absolwenta. Na stopień realizacji założonych celów kształcenia i struktury kwalifikacji absolwenta określony wpływ ma jednak forma studiów, stosowane metody dydaktyczne oraz treści kształcenia w ramach specjalności. Kwestie te zostały wskazane w ramach dalszej analizy realizacji niniejszego kryterium.

Studia pierwszego stopnia na ocenianym kierunku trwają 3 lata (6 semestrów). Łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych przewidzianych w planie studiów stacjonarnych wynosi w zależności od specjalności 2129 i 2084 godziny (wraz ze 160 godzinami praktyki zawodowej). Należy ją uznać za wystarczającą dla tej formy studiów. Natomiast na studiach niestacjonarnych łączny wymiar godzin zajęć w zależności od specjalności wynosi 1064 i 1034 (wraz ze 160 godziną praktyką), a więc w granicach 50 % godzin studiów stacjonarnych. Takie wymiary godzin można uznać, że tworzą właściwe ramy dla realizacji efektów kształcenia, ale niektóre przedmioty są realizowane na studiach niestacjonarnych w wymiarze zaledwie 30 % ich wymiaru dla studiów stacjonarnych.

Struktura programu kształcenia na ocenianym kierunku studiów została oparta na pięciu modułach, z których każdy składa się od jednego do siedmiu podmodułów. Moduł ogólnouczeniowy obejmuje w szczególności naukę języka obcego w wymiarze 120 godzin na studiach stacjonarnych i 90 na studiach niestacjonarnych, Technologię informacyjną w wymiarze odpowiednio 30 i 10 godzin, Przedsiębiorczość 15 i 10 godzin, Filozofię 30 i 15 godzin. Zwraca w szczególności uwagę niski wymiar godzin nauki z języka obcego i Technologii informacyjnej na studiach niestacjonarnych. Przedmiot Technologia informacyjna, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, realizowany jest przy tym wyłącznie w formie wykładu.

Moduł określony jako podstawowy/kierunkowy składa się z siedmiu podmodułów obejmujących przedmioty zaliczane powszechnie jako podstawowe do zakresu ekonomii, zarządzania oraz przedmioty ilościowe, a także zestaw przedmiotów kierunkowych dla zarządzania. Także w tym module szereg przedmiotów na studiach niestacjonarnych realizowanych jest w bardzo wąskim wymiarze godzinowym: Logika 5 godzin, Informatyka 10,.

Na ocenianym kierunku studiów realizowane są dwie specjalności: *Ekonomika i rozwój organizacji* oraz *Zarządzanie podatkami i rachunkowość*. Pierwsza ze specjalności obejmuje 11 przedmiotów oraz praktykę zawodową. Są to z jednej strony przedmioty o ogólnym charakterze, jak *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, *Polityka społeczno-ekonomiczna*, *Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego*, *Bankowość*, a z drugiej przedmioty z zarządzania o różnym stopniu szczegółowości – od ogólnych, jak *Zarządzanie produkcją* do szczegółowych, jak *Marketing wystawienniczy*. Trudno się w związku z tym w tej specjalności dopatrzeć spójnej koncepcji. Zastrzeżenia nasuwa także nieadekwatny wymiar niektórych przedmiotów. Przykładowo obszerny przedmiot *Bankowość* na studiach niestacjonarnych obejmuje jedynie 15 godzin i tyle samo przedmiot *Marketing wystawienniczy*. Program tej specjalności wymaga analizy i modyfikacji ze szczególnym zwróceniem uwagi, czy przedmioty specjalnościowe pogłębiają i uszczegóławiają wiedzę kierunkową i tworzą wyrazisty profil programowy. Druga specjalność (*Zarządzanie podatkami i rachunkowość*) także składa się z 11 przedmiotów i praktyki zawodowej. Realizowane są 3 przedmioty podatkowe (*Polityka podatkowa przedsiębiorstwa*, *Prawo celne*, *Prawo podatkowe*). Można stwierdzić, że pierwszy z nich zawiera pewne elementy zarządzania podatkami. W ramach specjalności ujętych jest 5 typowych przedmiotów z zakresu rachunkowości oraz 3 przedmioty z zarządzania. Należy rozważyć modyfikację

programu w celu integracji przedmiotów z zakresu zarządzania z przedmiotami o profilu finansowo-podatkowym.

Moduł kształcenia określony jako fakultatywny występuje w dwóch postaciach, w obydwu składa się z trzech przedmiotów o łącznym wymiarze 75 godzin na studiach stacjonarnych oraz 20 godzin na studiach niestacjonarnych. Jeden moduł obejmuje przedmioty: E-biznes, Laboratorium pracy firmy i wykład monograficzny (bez podania tytułu) a drugi Informatykę w zarządzaniu, Metody badań empirycznych oraz wykład monograficzny. Wymiar dla dwóch z nich na studiach niestacjonarnych wynosi tylko po 5 godzin.

Piąty moduł ujęty w programie kształcenia ocenianego kierunku studiów to seminarium dyplomowe. Jest ono realizowane w wymiarze 60 godzin na studiach stacjonarnych i 40 na niestacjonarnych. Wymiary te można uznać za wystarczające.

Studenci ocenianego kierunku studiów mają możliwość dokonywania wyboru zajęć dydaktycznych obejmujących trzy moduły: moduł specjalności, moduł fakultatywny oraz seminarium dyplomowe. Na moduły te przypada odpowiednio 42, 6 i 10 punktów ECTS, co stanowi 32% ich ogólnej liczby ujętej w programie studiów. Należy jednak wskazać, że w obydwu modułach do wyboru obejmujących jedynie po trzy przedmioty jeden jest taki sam. Jest to wykład monograficzny bez określenia jego tytułu, chociaż treści programowe są podane w karcie przedmiotu. Tym samym faktyczny wybór studentów jest do pewnego stopnia ograniczony. Ogólnie można jednak uznać, że spełniony jest wymóg odnoszący się do liczby punktów ECTS przypisanych do przedmiotów wybieralnych określony w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5.10.2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445).

Zajęcia na ocenianym kierunku studiów prowadzone są w formie wykładów i ćwiczeń. Zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych udział zajęć w formie wykładów w ogólnej liczbie godzin zajęć dydaktycznych (bez praktyki zawodowej) kształtuje się na poziomie 53%. Jeżeli dodatkowo uwzględnić, że wychowanie fizyczne, nauka języka obcego, czy seminarium dyplomowe realizowane są siłą rzeczy w formie ćwiczeń, to pozostałe przedmioty w prawie 60 procentach objęte są wykładem. Wykład jest przy tym jedyną formą realizacji takich przedmiotów, jak: Technologia informacyjna, Przedsiębiorczość, Finanse publiczne, Procesy informacyjne w zarządzaniu, Prawo pracy, Prawo podatkowe, Prawo gospodarcze. Forma wykładu jako jedyna forma zajęć dla takich przedmiotów jak Technologia informacyjna, Procesy informacyjne w zarządzaniu nie pozwala na nabycie niezbędnych umiejętności. Należy też zauważyć, że w programie studiów wprowadzono dodatkowe zajęcia praktyczne, które wzmacniają możliwość osiągnięcia określonych umiejętności. W tym celu, w związku z realizacją projektu *Edukacja dla rynku pracy* współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, wprowadzono w ostatnich dwóch latach moduł spotkań z praktykami zawodu w wymiarze 12 godzin ćwiczeń dla każdej grupy laboratoryjnej. Metody dydaktyczne stosowane na ocenianym kierunku studiów zostały określone w kartach przedmiotów. Jako najczęściej podawana metoda prowadzenia ćwiczeń stosowane jest określenie: „ćwiczenia – warsztat”. Rzadziej stosowane są bardziej rozwinięte i zróżnicowane określenia metod dydaktycznych stosowanych na ćwiczeniach, jak: analiza przypadków, dyskusja, rozwiązywanie zadań. Sporadycznie pojawia się praca w grupach, opracowanie projektów. Zwłaszcza te dwie ostatnie metody powinny być szeroko wykorzystywane na ocenianym kierunku studiów. Tymczasem projekty pojawiają się jedynie w ramach czterech przedmiotów: E-biznes, Marketing wystawienniczy, Zarządzanie w regionie i Statystyka. Prowadzenie ćwiczeń z Międzynarodowych stosunków gospodarczych ograniczono do jednej metody dydaktycznej – „dyskusji okrągłego stołu”, a jako jedną z metod w ramach Mikroekonomii podano pogadankę. Podsumowując należy stwierdzić, że metody

prowadzenia zajęć na ocenianym kierunku studiów są mało zróżnicowane i brak jest szerszego stosowania metod typowych dla kierunku *zarządzanie*.

Studenci kierunku *zarządzanie* pozytywnie ocenili dobór treści kształcenia oraz form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia w celu osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Nie prowadzi się zajęć z wykorzystaniem form kształcenia na odległość.

Program studiów pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* przewiduje, że w ramach całego cyklu kształcenia studenci otrzymują 180 punktów ECTS. W ciągu roku akademickiego liczba punktów ECTS wynosi 60, a w semestrze 30. Punkty ECTS zostały przypisane do wszystkich zajęć i są ujęte w planie studiów. Punkty ECTS zostały przypisane w szczególności do praktyki zawodowej oraz seminarium dyplomowego w liczbie 10, uwzględniając tym samym przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie do egzaminu dyplomowego. Przy ustalaniu liczby punktów ECTS dla poszczególnych przedmiotów przyjęto, że jeden punkt odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta nakładu pracy wynoszącego średnio 25-30 godzin. W procesie ustalania punktów uczestniczą pracownicy prowadzący poszczególne przedmioty, którzy zgłaszają swoje propozycje w tym zakresie. Propozycje te uzgadniane są z Instytutowym koordynatorem ECTS i przedkładane w formie projektu Kierunkowemu Zespołowi ds. Programów Kształcenia. Swoje opinie w tym zakresie mogą zgłaszać także przedstawiciele studentów.

Stosowane w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów rozwiązania w zakresie systemu ECTS są prawidłowe i zgodne z przepisami Ustawy z dnia 27.07.2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5.10.2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14.09.2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć realizowanych przez studenta (Dz. U. Nr. 201, poz. 1187).

Przyjęta punktacja ECTS pozostaje w zgodzie z powszechnie obowiązującymi przepisami.

Program studiów na kierunku *zarządzanie* przewiduje, że w trakcie dwóch pierwszych semestrów nauki realizowane są przedmioty o charakterze ogólnym i kierunkowym, natomiast od semestru trzeciego rozpoczynają się przedmioty specjalnościowe. Poszczególne przedmioty realizowane są z zachowaniem właściwego następstwa czasowego. Nauka języka trwa przez cztery pierwsze semestry studiów. Praktyka zawodowa odbywa się w czwartym semestrze, co pozwala na realizację związanych z nią celów. Seminarium dyplomowe prowadzone jest w ostatnich dwóch semestrach. Na tej podstawie można stwierdzić, że sekwencja modułów i przedmiotów przyjęta w planie studiów na kierunku *zarządzanie* jest prawidłowa.

Studenci wizytowanego kierunku nie zgłosili zastrzeżeń w zakresie prawidłowości sekwencji przedmiotów i modułów określonej w planie i programie studiów.

Program kształcenia na kierunku *zarządzanie* przewiduje realizację praktyki zawodowej w wymiarze 160 godzin. Praktyka jest traktowana jako element kształcenia w ramach specjalności i studenci mają obowiązek jej zaliczenia do końca semestru czwartego. Szczegółowe regulacje dotyczące praktyk zawodowych zostały określone w Regulaminie praktyk zawodowych w Instytucie Zarządzania oraz zgodnie z procedurą określoną w Wewnętrznym Systemie Zarządzania Jakością Kształcenia.

W Regulaminie praktyk jako cel praktyk zawodowych wskazano: poznanie specyfiki pracy na różnych stanowiskach, poznanie praktycznych zagadnień związanych z pracą na stanowiskach zgodnych z kierunkiem studiów i specjalnością, ukształtowanie umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej zdobytej na studiach, poznanie własnych

możliwości twórczych, nawiązanie kontaktów zawodowych. Praktyki odbywają się w podmiotach sektora publicznego i prywatnego, w szczególności w instytucjach samorządu terytorialnego oraz bankach komercyjnych. Regulamin przewiduje możliwość potraktowania jako praktyki zawodowej pracy odbywanej w trakcie studiów. Studenci mają możliwość odbywania praktyk w jednostkach wskazanych przez Uczelnię bądź wybranych samodzielnie. Praktyki odbywają się zgodnie z programem i harmonogramem opracowanym przez studenta i zatwierdzanych przez instytutowego opiekuna praktyk.

Warunkiem uzyskania zaliczenia praktyki jest wywiązanie się z obowiązków określonych przez zakładowego opiekuna praktyk w ramach programu praktyki określonego dla danego kierunku i specjalności studiów. Zaliczenie praktyki następuje na podstawie dokumentu wystawionego przez zakład pracy. W przypadku wykonywania przez studenta pracy zawodowej praktyka jest zaliczana na podstawie zaświadczenia z zakładu pracy bądź zaświadczenia o prowadzeniu samodzielnej działalności gospodarczej. Zaliczenia praktyki dokonuje instytutowy opiekun praktyk.

Dokumentacja praktyk zawodowych na ocenianym kierunku studiów jest prowadzona przez instytutowego opiekuna praktyk. Jest ona kompletna i uporządkowana. Wynika z niej w szczególności, że wszyscy studenci studiów stacjonarnych odbywają praktyką (zaliczenia na podstawie innych form aktywności należą do wyjątków). Natomiast na studiach niestacjonarnych około 60 % studentów otrzymuje zaliczenie na podstawie wykonywanej pracy bądź prowadzonej działalności gospodarczej. Informacje na temat praktyk zawodowych są dostępne na stronie internetowej uczelni oraz na tablicy ogłoszeń.

Na tej podstawie można stwierdzić, że praktyki zawodowe zostały na ocenianym kierunku studiów w sposób prawidłowy włączone do programu studiów. Ich wymiar i termin realizacji oraz dobór miejsc, w których się odbywają pozwalają na realizację celów i efektów kształcenia określonych dla tych praktyk. System kontroli i zaliczania praktyk funkcjonują w sposób prawidłowy.

W opinii studentów przyjęty system przebiegu i kontroli praktyk, opisany w *Regulaminie praktyk zawodowych realizowanych w Instytucie Zarządzania Wydziału Zarządzania i Administracji UJK w Kielcach* jest spójny z założonymi dla praktyk efektami kształcenia i umożliwia nabycie przez studentów umiejętności praktycznych.

Organizacja procesu kształcenia opiera się na rozwiązaniach stosowanych powszechnie w krajowym szkolnictwie wyższym. Rok akademicki obejmuje dwa semestry, okresy sesji egzaminacyjnych i sesji poprawkowych oraz przerwę międzysemestralną. Szczegółową organizację zajęć dydaktycznych ustala rada wydziału jednostki organizacyjnej prowadzącej kierunek studiów.

Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do czwartku na pierwszym roku i od poniedziałku do środy na wyższych latach. Zajęcia odbywają się w godzinach 8.00 – 17.50. Większość zajęć realizowana jest w ramach bloków obejmujących 2 bądź 4 godziny lekcyjne, w przypadku wykładów. Przerwy pomiędzy blokami wynoszą 10 minut. Takie rozwiązania prowadzą do dość dużej koncentracji zajęć. Natomiast zajęcia na studiach niestacjonarnych organizowane są w ramach zjazdów piątkowo-niedzielnym dla lat pierwszego i drugiego oraz sobotnio-niedzielnym dla roku trzeciego. W trakcie semestru odbywa się przeciętnie 8 zjazdów. W piątki zajęcia trwają od 16.40 do 19.40 i dotyczą języka obcego. W soboty zajęcia trwają od godziny 8.00 do godziny 18.00-19.55. W niedziele zajęcia rozpoczynają się z reguły o godzinie 8.00 i kończą się o różnej porze, pomiędzy godziną 13.00 a 19.00. Większość zajęć realizowana jest w ramach bloków obejmujących 3 godziny lekcyjne. Pomiędzy poszczególnymi zajęciami są przerwy 5-15 minutowe.

Zajęcia wykładowe odbywają się w grupach obejmujących cały rocznik studentów. Na studiach stacjonarnych liczebność grup wykładowych wynosi w związku z tym od 140 do 178 osób, a na studiach niestacjonarnych od 54 do 76 osób. Liczebność części grup ćwiczeniowych jest zbyt duża. Na studiach stacjonarnych wynosi ona nawet 36, 39, 42 osoby.

Na studiach niestacjonarnych jest jeszcze większa i dochodzi do 44 na drugim roku i 54 na pierwszym roku studiów, gdzie rocznik studentów nie został podzielony na grupy ćwiczeniowe. Także zajęcia z języka obcego odbywają się z zbyt dużych grupach przekraczających nawet 30 osób. Duża jest także liczebność seminariów dyplomowych, gdyż zawiera się w granicach 11-17 osób.

Przedstawiona organizacja zajęć jest ogólnie rzecz ujmując prawidłowa. Zastrzeżenia budzi zbyt duża liczebność niektórych grup ćwiczeniowych, seminaryjnych i lektoratów

Studenci kierunku zarządzanie pozytywnie oceniają organizację procesu kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia.

Uczelnia, w ramach której realizowany jest oceniany kierunek studiów wprowadziła regulacje stwarzające możliwość indywidualizacji procesu kształcenia. Regulamin studiów UJK w Kielcach przewiduje możliwość przyznania studentowi indywidualnej organizacji studiów oraz studiowania według indywidualnego programu studiów.

O indywidualną organizację studiów mogą ubiegać się studenci, którzy samodzielnie wychowują dziecko, są sportowcami należącymi do kadry narodowej bądź sekcji sportowej reprezentującej Uczelnię w rozgrywkach ligowych, znajdują się w trudnej sytuacji zdrowotnej bądź życiowej. Decyzję o przyznaniu prawa do indywidualnej organizacji studiów podejmuje dziekan na wniosek studenta. Indywidualna organizacja studiów umożliwia studentowi ustalanie terminów i sposobów realizacji obowiązków dydaktycznych wynikających z programu i planu studiów z uwzględnieniem jego sytuacji uniemożliwiającej dostosowanie się do ogólnie obowiązujących zasad. Regulacje te odnoszą się w szczególności do osób niepełnosprawnych, dla których dziekan może ustalić indywidualny tryb i warunki odbywania zajęć oraz sposób sprawdzania wiedzy. Obecnie na ocenianym kierunku studiów z indywidualnej ich organizacji korzysta 5 osób na drugim roku studiów i 9 na trzecim.

Studenci osiągający bardzo dobre wyniki w nauce mogą ubiegać się o studiowanie według indywidualnego programu studiów. Program ten musi uwzględniać realizację wszystkich efektów kształcenia przewidzianych dla kierunku studiów. Decyzję w sprawie przyznania indywidualnego programu studiów podejmuje dziekan. Wyznaczany jest opiekun naukowy studenta spośród pracowników posiadających tytuł profesora bądź stopień naukowy doktora habilitowanego. Aktualnie na ocenianym kierunku studiów nie ma studentów korzystających z indywidualnego programu studiów.

Na tej podstawie można stwierdzić, że Uczelnia stwarza możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych oraz zapewnia osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej a w szczególności studentom niepełnosprawnym możliwość indywidualnej organizacji studiów.

Zasady indywidualizacji procesu kształcenia ujęte zostały w pkt. 3 ust. 20 *Regulaminu studiów UJK*. Student osiągający bardzo dobre wyniki w nauce może studiować według indywidualnego programu studiów za zgodą Dziekana Wydziału i pod opieką nauczyciela akademickiego z tytułem profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego. Dotąd żaden student wizytowanego kierunku nie korzystał z tej formy organizacji procesu kształcenia.

Uczelnia oferuje możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentom niepełnosprawnym, w tym ustalania indywidualnego trybu i warunków odbywania zajęć oraz zmiany formy sprawdzania wiedzy. Szczegółowe zasady wprowadzania i stosowania rozwiązań alternatywnych wobec studentów niepełnosprawnych oraz ich zakres ujęte zostały w *Załączniku nr 1 do Regulaminu Studiów*.

Program nauczania wyrażony w języku celów i efektów kształcenia wraz z kryteriami i procedurami oceny jest udostępniany studentom po zalogowaniu za pośrednictwem systemu Wirtualna Uczelnia, o czym są poinformowani. Karty przedmiotów w formie skompresowanego archiwum udostępnione zostały również na stronie internetowej jednostki

Program kształcenia dla wygasającego cyklu t.j. dla III roku studiów jest zgodny ze standardami kształcenia i pozwalał na realizację zakładanej sylwetki absolwenta.

3.2)

Ogólnie rzecz ujmując zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i efekty kształcenia tworzą w dużym stopniu spójną całość. Można jednak wskazać na pewne uchybienia występujące w tym zakresie, a mianowicie:

- treści programowe dla prowadzonych specjalności wymagają bardziej wyraźnego powiązania z dyscypliną nauki o zarządzaniu
- w ramach stosowanych metod dydaktycznych zbyt mały jest zakres metod pozwalających na kształtowanie umiejętności menedżerskich.

W ramach oceny kierunku *zarządzanie* przeprowadzonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną w 2010 r. sformułowano w odniesieniu do studiów pierwszego stopnia uwagę stwierdzającą, że specjalność Rachunkowość nie mieści się w kanonie kierunku *zarządzanie*. W ramach obecnej oceny Uczelnia przekazała w Raporcie samooceny, że od cyklu kształcenia 2013/2014 nastąpiła zmiana specjalności na Zarządzanie i ewidencja operacji gospodarczych. W programie studiów do roku 2013/2014 specjalność ta nosi nazwę *Zarządzanie podatkami i rachunkowość*. W programie tej specjalności Elementy odpowiadające kierunkowi *zarządzanie* występują w nieco wąskim zakresie.

Druga uwaga dotyczyła organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych w piątki od godzin porannych. W aktualnym planie zajęć rozpoczynają się one w piątki o godzinie 16.40, co nie powoduje występujących poprzednio problemów z udziałem w zajęciach osób pracujących.

Trzecia uwaga związana była ze zbyt liczną literaturą w sylabusach niektórych przedmiotów. Obecnie w kartach przedmiotów zamieszczonych jest łącznie po kilka pozycji literatury obowiązkowej i uzupełniającej. Wskazane uchybienie zostało tym samym wyeliminowane.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego (ocena: *znacząco*)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych jest właściwa, przy czym niektóre przedmioty na studiach niestacjonarnych mają relatywnie niski wymiar. Specjalności wymagają głębszego powiązania części treści kształcenia z dyscypliną nauki o zarządzaniu. Metody dydaktyczne są mało zróżnicowane i brak jest szerszego stosowania metod typowych dla kierunku *zarządzanie*, co nie sprzyja realizacji zakładanych efektów kształcenia, zwłaszcza w zakresie kształtowania umiejętności. System ECTS jest zgodny z obowiązującymi przepisami. Uczelnia stwarza możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych oraz osób niepełnosprawnych. Organizacja kształcenia została pozytywnie oceniona przez studentów.

3.2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i efekty kształcenia tworzą w dużym stopniu spójną całość. Można jednak wskazać na pewne uchybienia występujące w tym zakresie, a mianowicie:

- treści programowe dla prowadzonych specjalności wymagają bardziej wyraźnego powiązania z dyscypliną nauki o zarządzaniu;
- w ramach stosowanych metod dydaktycznych należy zwiększyć zakres metod pozwalających na kształtowanie umiejętności menedżerskich .

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1)

Zajęcia dydaktyczne na studiach I stopnia prowadzi 81 pracowników, w tym: 12 profesorów i doktorów habilitowanych, 43 doktorów i 27 magistrów. Wśród profesorów i doktorów habilitowanych większość to reprezentanci nauk ekonomicznych (8 osób) oraz nauk społecznych (3 osoby) i nauk technicznych (1 osoba).

Wśród doktorów większość (31 osób) stanowią posiadający stopnie naukowe w obszarze nauk społecznych, głównie w dziedzinie nauk ekonomicznych (15 osób) w zakresie ekonomii. Szesnastu adiunktów reprezentują dyscypliny: nauki o polityce, socjologię, prawo, dwóch obszar nauk ścisłych w dziedzinie nauk matematycznych, dyscyplina matematyka.

Pracownicy ze stopniem magistra to głównie filolodzy, reprezentanci nauk ekonomicznych, a także nauk o kulturze fizycznej.

Liczba wyżej wymienionych pracowników naukowo-dydaktycznych, dla których uczelnia stanowi podstawowe lub dodatkowe miejsce pracy i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych, przypisanych do obszaru nauk społecznych celów i efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Wśród prowadzących zajęcia dominują bowiem pracownicy posiadający tytuły i stopnie naukowe w obszarze nauk społecznych w dziedzinie nauk ekonomicznych.

Obsada zajęć dydaktycznych jest prawidłowa. Poszczególne przedmioty prowadzą specjaliści, których wiedzę popartą dyplomami i dorobkiem publikacyjnym, często w grupie pozostałych nauczycieli, wspiera doświadczenie praktyczne. Liczba przedmiotów prowadzonych przez poszczególnych nauczycieli i ich obciążeń nie budzi zastrzeżeń.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

4.2)

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia Dz. U. z 2014 r. poz. 131), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach na Wydziale Zarządzania i Administracji, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, późn. zm.). W Uczelni wszystkie oświadczenia zostały podpisane w terminie zgodnym z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy, tj. do czerwca 2013 r.

Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie mianowania lub umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 1 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Analiza tej dokumentacji pozwala na stwierdzenie, iż wymagania określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia wymienionego powyżej są spełnione, bowiem do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów Uczelnia wskazała 12 osób, z tego 6 samodzielnych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego, oraz 6 osób ze stopniem naukowym doktora.

W teczkach osobowych znajduje się również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Wszystkie wyżej wymienione osoby przeprowadzają osobiście na kierunku *zarządzanie*, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicy) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia..

Warunek minimum kadrowego dla studiów I stopnia dla profilu ogólnoakademickiego dla obszaru nauk społecznych dla kierunku „zarządzanie” jest spełniony, ponieważ można zaliczyć do tej grupy wszystkie wskazane 12 osób. Wśród wskazanych 12 osób jest 6 samodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych i 6 osób ze stopniem naukowym doktora. Osoby wskazane deklarują jednocześnie przynależność do minimum II stopnia kierunku zarządzanie. Dorobek naukowy wszystkich osób mieści się w dyscyplinie nauki o zarządzaniu Pracownicy stanowiący minimum kadrowe zajmują się takimi zagadnieniami jak: zarządzanie strategiczne, zarządzanie przedsiębiorstwem, zarządzanie zasobami (w tym kadrowymi), zarządzanie finansami, marketing, zarządzanie operacyjne, informatyka w zarządzaniu, MŚP.

Skład minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie* prowadzonego na Wydziale Zarządzania i Administracji w perspektywie długookresowej jest stabilny, bowiem 9 osób wskazanych do minimum kadrowego zatrudnionych zostało na czas nieokreślony, zaś pozostałe 3 osoby – na czas określony, tj. do 28.02.2017 r. – 1 osoba, do 31.12.2017 r. – 1 osoba, oraz do 30.11.2018 r. – 1 osoba. W stosunku do roku 2010, w którym odbyła się druga ocena jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie*, nastąpiły duże zmiany w składzie tego minimum, bowiem tylko 5 osób (4 samodzielnych nauczyciele akademickich oraz 1 doktor), to nauczyciele akademicy, którzy tworzyli to minimum w roku 2010. Pozostałe 7 osób (2 samodzielnych nauczycieli oraz 5 doktorów) zostało zatrudnionych w latach 2010 – 2014.

Dla wszystkich nauczycieli akademickich wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy.

Dla wszystkich osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy. Na podstawie mianowania w Uczelni zatrudnionych jest 5 nauczycieli akademickich, zaś na podstawie umowy o pracę – 7 osób.

Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *zarządzanie*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi 1:60 (12:716), co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia.

Załącznik nr 6 . Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena

Ogólna ocena hospitowanych zajęć jest pozytywna. Były to dobrze prowadzone zajęcia zarówno z punktu widzenia doboru treści, jak i metod opartych na prezentacji multimedialnej.

4.3).

Ważnymi elementami polityki kadrowej są zasady zatrudniania i oceniania nauczycieli akademickich. Zasady zatrudniania nauczycieli akademickich są oparte na ogólnych przepisach, to jest ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym, Statut Uczelni oraz właściwych rozporządzeń MNiSW. Przykładami właściwego postępowania są prowadzone postępowania konkursowe o zatrudnienie na wybranych stanowiskach dla nauczycieli akademickich. Procedury konkursowe są przejrzyste i właściwe.

System oceny pracowników jest rozbudowany i obejmuje: okresowe oceny pracowników dokonywane na podstawie Statutu Uczelni i Uchwał Senatu, które regulują zakres, częstotliwość, a także tworzą zakres tych ocen (formularze ocen). Oceny pracowników obejmują także hospitacje zajęć dydaktycznych i ocenę ankietową przez studentów. Zespół Oceniający zapoznał się z przykładami konkursów o zatrudnienie, a także formularze ocen pracownika, hospitacji i ankietyzacji.

Polityka kadrowa Instytutu Zarządzania realizowana jest w oparciu o następujące priorytety:

- 1) rozwój własnej kadry z pełnym zachowaniem przewidzianych prawem i statutem Uczelni terminów uzyskiwania kolejnych stopni i tytułów naukowych przez pracowników,
- 2) pozyskiwanie samodzielnych pracowników z kraju i zagranicy,
- 3) zatrudnianie na umowę o pracę samodzielnych pracowników dla potrzeb dydaktyki, badań naukowych oraz prowadzonych specjalności,
- 4) stymulowanie możliwości szybkiego awansu oraz rozwoju młodej kadry poprzez uczelniane i pozauczelniane stypendia doktorskie i habilitacyjne;
- 5) intensyfikacja działań na rzecz skuteczniejszego pozyskiwania środków na badania w konkursach grantów ministerstwa właściwego ds. nauki, oraz w programach europejskich, krajowych i regionalnych.

Instytut Zarządzania tworzy odpowiednie warunki dla rozwoju kadry naukowej. Wspieranie rozwoju kadry obejmuje następujące działania:

- udzielanie urlopów naukowych,
- udzielanie stypendiów doktoranckich,
- współfinansowanie lub finansowanie uczestnictwa w konferencjach naukowych.

Nauczyciele akademicy Wydziału zdobyli w ciągu ostatnich 5 lat kolejne stopnie naukowe. I tak 3 pracowników zdobyło stopień doktora, 5 stopień doktora habilitowanego, Wśród nich znaleźli się nauczyciele prowadzący zajęcia na kierunku zarządzanie co istotnie wzmacnia potencjał kadrowy tego kierunku.

Spotkanie z kadrami akademickimi prowadzącymi zajęcia na kierunku zarządzanie skupione było na dyskusji nad perspektywami rozwoju kierunku oraz jego zasadniczą koncepcją i warunkami rozwoju kadry. Przewodnicząca przedstawiła cele wizytacji i kryteria oceny programowej. Przedstawiciele kadry podnieśli problem jakości kształcenia informując o znaczącej liczbie studentów którzy otrzymali stypendia ministerialne. Kadra uznaje że jest to wysiłek i młodzieży i kadry w uzyskaniu na skalę kraju tak dobrych rezultatów. Podniesiono iż kadra znacznie się wzmocniła poprzez uzyskanie przez czterech nauczycieli akademickich habilitacji w zakresie nauk ekonomicznych, w tym dyscypliny nauki o zarządzaniu. Dyskutowano o trudnych warunkach pozyskiwania grantów. Uznano że uczelnia wspiera rozwój kadry i umożliwia udział w badaniach i konferencjach.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego(ocena: *w pełni*)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych w świetle potrzeb procesu dydaktycznego na kierunku zarządzanie jest wystarczająca, a ich kwalifikacje naukowe

i dydaktyczne umożliwiają osiągnięcie celów i efektów zdefiniowanych dla ocenianego kierunku.

4.2) Wymagania minimum kadrowego do prowadzenia studiów I stopnia na kierunku zarządzanie są spełnione. Dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe koncentruje się na problemach ściśle związanych z dyscypliną nauki o zarządzaniu w której określone zostały efekty kształcenia.

4.3) Polityka kadrowa Wydziału sprzyja rozwojowi naukowemu pracowników poprzez finansowe i organizacyjne wsparcie badań naukowych, uczestnictwa w konferencjach, prowadzenie własnego wydawnictwa i organizowania konferencji naukowych.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Wydział Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach znajduje się w kampusie uczelnianym przy ul. Sienkiewicza. Zajmuje on trzy budynki. W budynku głównym mieszczą się: 1 duża sala audytoryjna (300 miejsc), 7 sal wykładowych po 120 miejsc, 11 sal ćwiczeniowych i seminaryjnych (po ok. 45 miejsc), we wszystkich salach zainstalowane są na stałe projektory multimedialne wraz z ekranami, 3 pracownie komputerowe, każda wyposażona w 12 zespołów komputerowych. W budynku znajdują się również pomieszczenia dla pracowników naukowo-dydaktycznych, wyposażone w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu przez sieć bezprzewodową Eduroam. Do dyspozycji WZiA jest także nowy budynek Centrum Przedsiębiorczości i Biznesu, w skład którego wchodzi 5 auli wykładowych (250 miejsc i 4 po 120 miejsc), sala konferencyjna, 2 sale komputerowe po 15 stanowisk. **Infrastruktura Uczelni jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.**

Wydział nie posiada własnej biblioteki, tylko cały księgozbiór przekazał do nowo oddanej Biblioteki Uniwersyteckiej. Biblioteka ta znajduje się w odległości 200 m od gmachu Wydziału. Biblioteka Uniwersytecka gromadzi różnego rodzaju zbiory tradycyjne: wydawnictwa zwarte, wydawnictwa ciągłe (czasopisma polskie i zagraniczne), zbiory specjalne (stare druki, rękopisy, dokumenty kartograficzne, ikonograficzne, dokumenty życia społecznego). Biblioteka gromadzi literaturę naukową z dyscyplin reprezentowanych w Uczelni. Stan zbiorów na dzień 31.12.2013 r. wynosił: 451 679 vol. wydawnictw zwartych, 67 706 roczników wydawnictw ciągłych.

Prenumerata czasopism w postaci papierowej w roku 2013 wynosiła 693 tytuły, w tym: 650 tytułów czasopism polskich, 43 tytuły czasopism zagranicznych. Z dziedziny zarządzania w bibliotece dostępne są następujące czasopisma: Gospodarka Materiałowa & Logistyka, Harvard Business Review Polska, Humanizacja Pracy, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi, Journal of Intercultural Management, Logistyka, Logistyka w Polsce, Nauki o Zarządzaniu, Operations Research and Decisions, Organizacja i Kierowanie, Organizacja i Zarządzanie, Personel, Personel i Zarządzanie, Prakseologia, Problemy Jakości, Problemy Zarządzania, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, Przegląd Organizacji, Sekretariat, Współczesne Zarządzanie, Zarządzanie i Finanse, Zarządzanie Jakością, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi, Organizacja i Zarządzanie. Z dziedziny ekonomii w bibliotece dostępne są następujące czasopisma: Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica, Acta Universitatis Wratislaviensis. Oeconomia, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia, Brief do Sukcesu: magazyn marketingu i sprzedaży, Businessman magazine, Businessman.pl, Ekonomista, European Spatial Research and Policy, Forum Naukowe.

Instytut Marketingu, Forum PPP, Gospodarka Narodowa, Handel Wewnętrzny, Marketing i Rynek, Marketing w Praktyce, Myśl Ekonomiczna i Polityczna, Myśl Ekonomiczna i Prawna, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, Nowe Życie Gospodarcze, Odpowiedzialny Biznes w Polsce, OECD Przegląd Gospodarczy: Polska, Opolskie Roczniki Ekonomiczne, Polskie Lobby Przemysłowe, Prace Komisji Nauk Ekonomicznych, Prace Naukowe Profesjonalnej Szkoły Biznesu - Szkoły Wyższej w Krakowie, Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Przegląd Statystyczny, Wiadomości Statystyczne oraz wiele roczników statystycznych. Dostępne są również następujące bazy on-line: Elsevier (licencja krajowa), Ebsco (licencja krajowa), Scopus, Springer, Wiley, a także dostęp do wybranych pozycji i-buk.pl.

Biblioteka ma zarejestrowanych 207 bibliotek, z którymi współpracuje w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych.

Na miejscu w Bibliotece czytelnik może skorzystać ze zbiorów o wolnym dostępie w systemie samoobsługi RFID. Łącznie w Bibliotece przygotowano 317 miejsc dla czytelników do pracy. W celu sprawnego funkcjonowania różnych obszarów działalności bibliotecznej, Biblioteka została wyposażona w różne urządzenia i nowoczesny sprzęt komputerowy i audiowizualny.

Biblioteka posiada 5 specjalistycznych stanowisk komputerowych przeznaczonych dla czytelników niepełnosprawnych - jedno znajduje się w Czytelni Pedagogicznej, cztery w specjalistycznej pracowni dla osób z niepełnosprawnościami w gmachu głównym Biblioteki. Dla użytkowników dostępne jest oprogramowanie powiększające, udźwiękawiające, ubrajlawiające, OCR oraz sprzęt wspomagający tj.: linijka brajlowska, drukarka brajlowska, skaner, lupy elektroniczne, powiększalniki ekranowe, kopiarka A3, urządzenie lektorskie, klawiatury i myszy dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

W celu umożliwienia czytelnikom samodzielnego wypożyczania książek w strefie wolnego dostępu do wydawnictw zwartych na I piętrze zainstalowano 2 urządzenia do samodzielnego wypożyczeń („selfcheck” firmy Arfido). Natomiast w celu umożliwienia zwrotu książek przez czytelników o dowolnej, dogodnej im porze, zainstalowano samoobsługową automatyczną, całodobową wrzutnię zewnętrzną (firmy Arfido) umieszczoną tuż przy wejściu głównym do gmachu Biblioteki. Urządzenie umożliwia korzystającym ze zbiorów bibliotecznych oddawanie książek w szybki i łatwy sposób.

Godziny otwarcia biblioteki Uniwersyteckiej są niedostosowane do studentów studiów niestacjonarnych, a mianowicie są otwarte w weekendy tylko w soboty od 9:00 do 14:00, a w niedziele jest zamknięta.

Studenci podczas spotkania z ZO PKA pozytywnie ocenili bazę dydaktyczną Uczelni. Do dyspozycji studentów pozostaje nowoczesna biblioteka, w której dostępność niezbędnych podręczników oraz literatury i czasopism fachowych ocenili oni pozytywnie. Studentom zapewniono również dostęp do specjalistycznych baz elektronicznych. Niewielkie zastrzeżenia budzą godziny otwarcia biblioteki, które nie uwzględniają potrzeb studentów studiów niestacjonarnych – obecnie biblioteka jest otwarta w soboty do godziny 14, w niedzielę biblioteka pozostaje niedostępna dla studentów. Sale, w których odbywają się zajęcia, wyposażone są w sprzęt audiowizualny. Uczelnia zapewnia zainteresowanym studentom dostęp do pracowni komputerowych poza godzinami zajęć. Na terenie Uczelni istnieje możliwość podłączenia się do sieci bezprzewodowej.

Przedsiębiorstwa, w których studenci odbywają praktyki nie budzą zastrzeżeń i pozwalają na nabycie kompetencji zakładanych dla praktyk zawodowych

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych. Godziny otwarcia biblioteki Uniwersyteckiej są niedostosowane do studentów studiów niestacjonarnych, tylko w soboty do 14:00.

Studenci pozytywnie ocenili bazę dydaktyczną wizytowanego kierunku, w ich opinii umożliwiała ona zdobycie założonych efektów kształcenia. Infrastruktura Uczelni jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Tematyka badań naukowych pracowników Instytutu Zarządzania skupia się głównie wokół takich problemów jak: przedsiębiorczość; wpływ otoczenia biznesowego na funkcjonowanie przedsiębiorstw; zarządzanie i strategie regionalne; strategie funkcjonowania przedsiębiorstw, szczególnie małych i średnich; ryzyko w przedsięwzięciach gospodarczych; zarządzanie finansami; zarządzanie zasobami ludzkimi.

Obszar prowadzonych badań dotyczy głównie gospodarki województwa świętokrzyskiego w zakresie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. Z tego też względu pracownicy Instytutu ściśle współpracują z administracją województwa prowadząc wspólnie z jej przedstawicielami badania, których wyniki wykorzystywane są do kreowania rozwoju gospodarczego regionu świętokrzyskiego.

Ważną rolę w tym zakresie odgrywają projekty o charakterze edukacyjnym finansowanym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Należały do nich:

1) Projekt BENILD Doskonalenie Świętokrzyskich Kadr Oświaty współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 9.4. Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty. Współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS - uruchomiono 5 kierunków studiów podyplomowych.

2) Uruchomiono nową specjalność Marketing i wystawiennictwo na kierunku Zarządzanie, studia drugiego stopnia stacjonarne, współfinansowane z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Działanie 4.1 Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy, Poddziałanie 4.1.1. Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni. w okresie: 2008 – 2011,

3) Realizowany był Projekt nt.: Perspektywy RSI Świętokrzyskie II etap, Zadanie 9 Analiza realizacji Świętokrzyskiego RSI, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, 01.08.2009 – 30.04.2010, Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, Działanie 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałanie 8.2.2 Regionalne strategie innowacji, prowadzonego przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego/Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, KSI WND-POKL.08.02.02-26-001/08-00.,

4) Realizowany był Projekt nt.: Perspektywy RSI Świętokrzyskie II etap, Zadanie 13 Stworzenie sieci współpracy środowiska naukowo-edukacyjnego w województwie świętokrzyskim, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, 01.08.2009 – 30.04.2010, Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, Działanie 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałanie 8.2.2 Regionalne strategie innowacji, prowadzonego przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego/Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, KSI WND-POKL.08.02.02-26-001/08-00.,

5) Realizowany był Projekt nt.: „Perspektywy RSI Świętokrzyskie (I etap)”, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki, Działanie 8.2 Transfer Wiedzy, Poddziałanie 8.2.2 Regionalne Strategie realizowanego przez

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii S.A. w Kielcach; wrzesień 2008 – marzec 2009,

6) Prowadzone były studia podyplomowe Menedżer komercjalizacji i transferu wiedzy w ramach projektu „Nauka dla biznesu – uniwersytet inkubatorem komercjalizacji badań naukowych” ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (nr umowy: UDA-POKL.04.02.00-00-00-010/02-00),

Pracownicy naukowcy pozyskali również granty finansowane w ramach konkursów Narodowego Centrum Nauki. Granty o charakterze naukowym dotyczyły lat 2008 – 2011 i obejmowały:

1) Grant habilitacyjny - Nr N N115 213537, 22.08.2009 – 24.08.2011, na temat: „Kompetencje relacyjne i przesłanki strategicznego współdziałania małych i średnich przedsiębiorstw z podmiotami otoczenia konkurencyjnego”.

2) Grant habilitacyjny - Nr N N115 136434, 29.04.2008 – 28.04.2010, na temat: „Przedsiębiorczość w tworzeniu i rozwoju potencjału konkurencyjności przedsiębiorstw”.

Środki finansowe przeznaczone na działalność statutową w Instytucie Zarządzania wyniosły: 2011 - 18.000,00 zł; 2012 - 105.972,00 zł; 2013 - 126.473,16 zł, co łącznie w latach 2011-2013 dało wartość 273.746,16 zł. W ramach tych funduszy realizowanych jest 13 tematów statutowych zorientowanych na tematykę z zakresu dyscypliny nauki o zarządzaniu.

Pozytywnym elementem prowadzonej polityki naukowo-badawczej jest osiągnięcie przez własne wydawnictwo **Studia i Materiały "Miscellanea Oeconomicae"** w ocenie zewnętrznej 7 punktów (2013), wcześniej 3 punkty (do 2012).

W procesie kształcenia i doskonalenia planów i programów nauczania bardzo istotną rolę odgrywają wyniki badań statutowych jak i realizowanych grantów. Można zauważyć, że na kierunku zarządzanie efekty prac badawczych są wykorzystywane w budowaniu oferty zajęć do wyboru jak i seminariach dyplomowych. Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia. Studenci biorą udział w badaniach naukowych pracując w Kołach Naukowych. Studenckie Koło Naukowe LIDER zorganizowało I Ogólnopolską Studencko-Doktorancką Konferencję „Ekonomia i zarządzanie we współczesnym świecie”. Tematyka konferencji obejmowała takie zagadnienia jak: ekonomia i finanse, społeczna odpowiedzialność, rynek pracy i bezrobocie, zarządzanie i marketing oraz rozwój regionalny. Rezultatem konferencji była monografia z artykułami studentów. Efekty tych prac miały niewątpliwie znaczenie przy uzyskiwaniu przez 4 studentów kierunku zarządzanie nagród Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego(ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Pracownicy prowadzący zajęcia na kierunku zarządzanie realizują prace badawcze w tym badania statutowe oraz projekty naukowe finansowane w ramach grantów NCN z zakresu dyscypliny naukowej: nauki o zarządzaniu. Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia. Studenci biorą udział w pracach naukowych realizowanych w Kołach Naukowych.

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1)

Rekrutacja kandydatów na studia prowadzona jest w Uczelni w oparciu o zasady określone w uchwałach Senatu. W bieżącym roku akademickim kandydaci byli przyjmowani w oparciu o Uchwałę nr 43/2012 Senatu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji na studia wyższe w roku akademickim 2013/2014. Uchwała ta przewiduje, że warunkiem przyjęcia na studia jest uzyskanie pozytywnego wyniku w postępowaniu kwalifikacyjnym oraz złożenie w przewidzianym terminie wymaganych dokumentów. Kandydaci na studia pierwszego stopnia muszą w szczególności złożyć świadectwo dojrzałości. Przyjęcia kandydatów na pierwszy rok studiów odbywają się w kolejności wynikającej z sumy uzyskanych punktów. Kolejność przyjmowania kandydatów określa lista rankingowa. Jako kryteria kwalifikacji kandydatów na studia pierwszego stopnia na kierunek *zarządzanie* służą wyniki z części zewnętrznej egzaminu maturalnego z matematyki lub wiedzy o społeczeństwie lub historii lub geografii lub języka obcego.

Postępowanie rekrutacyjne prowadzone jest przez wydziałowe komisje rekrutacyjne. Od decyzji wydziałowej komisji przysługuje kandydatowi odwołanie do uniwersyteckiej komisji rekrutacyjnej, która dokonuje opiniowania odwołań. W Uchwale rekrutacyjnej brak jest określenia, kto podejmuje decyzje w sprawie odwołań. Jest to natomiast określone w statucie uczelni, ze wskazaniem na jej rektora.

W roku akademickim 2013/2014 przyjęto dla studiów stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku *zarządzanie* limit w wysokości 200 osób, a dla studiów niestacjonarnych 240 osób. W wyniku rekrutacji przyjęto 190 kandydatów na studia stacjonarne i 60 na studia niestacjonarne.

Odrębną uchwałą uregulowano przyjmowanie na studia cudzoziemców (Uchwała nr 45/2012 Senatu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji na studia wyższe cudzoziemców w roku akademickim 2013/2014). Przewiduje ona w szczególności, że kandydaci powinni dostarczyć zalegalizowane lub opatrzone apostille świadectwo lub inny dokument uzyskany za granicą, uprawniający do ubiegania się o przyjęcie na studia w uczelniach każdego typu w państwie, w którego systemie działa instytucja wydająca świadectwo, uznany za równoważny odpowiedniemu polskiemu świadectwu dojrzałości.

Tak określone zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Nie zawierają one żadnych regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Wielkość rekrutacji odpowiada potencjałowi dydaktycznemu jednostki i stwarza możliwość zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia.

Zasady i procedury rekrutacji określone zostały *Uchwałą Nr 43/2012 z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji na studia w roku akademickim 2013/2014 ze zmianami dokonanyymi Uchwałą 38/2014*. Zasady te są przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans. O przyjęciu na studia decyduje pozycja kandydata na liście rankingowej, tworzonej wg procedury przewidzianej uchwałą, z uwzględnieniem wszystkich kryteriów kwalifikacyjnych na kierunek studiów *zarządzanie*. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych szczebla centralnego (wiedzy ekonomicznej, wiedzy o Unii Europejskiej, wiedzy o Polsce i świecie współczesnym, przedsiębiorczości) przyjmowani są na studia z pominięciem procedur rekrutacyjnych na podstawie *Załącznika do Uchwały Senatu nr 25/2011 z dnia 26 maja 2011 r.* dotyczącego uprawnień laureatów i finalistów olimpiad. Przyjęte zasady rekrutacji umożliwiają właściwą selekcję kandydatów.

7.2)

Kalkulacje nakładu pracy studenta związanego z uzyskaniem efektów kształcenia przypisanych do poszczególnych przedmiotów zamieszczone są w kartach przedmiotów. Obejmują one dwie grupy obciążeń: godziny pracy realizowane w bezpośrednim kontakcie z

nauczycielem oraz samodzielną pracą studenta. W ramach pierwszej grupy ujęte są godziny zajęć dydaktycznych z danego przedmiotu (wykłady, ćwiczenia itd.), udział w konsultacjach, udział w egzaminie (zaliczeniu) oraz ewentualnie inne elementy. Natomiast w ramach pracy własnej studenta przewidziano przygotowanie do wykładu, przygotowanie do ćwiczeń, przygotowanie do egzaminu (zaliczenia) oraz takie przedsięwzięcia, jeżeli związane są z danym przedmiotem, jak: zbieranie materiałów do projektu, opracowanie prezentacji multimedialne itp. Analiza kart przedmiotów nasuwa następujące uwagi co do struktury liczby godzin ujętych w kalkulacjach nakładu pracy studenta:

- przypisanie bardzo wysokiej liczby godzin udziału w konsultacjach (w ramach poszczególnych przedmiotów jest to 10, 15 a nawet 20 godzin dla studenta, co jest całkowicie nierealne. Udział godzin konsultacji jest w przypadku niektórych przedmiotów równy bądź większy od liczby godzin np. dla ćwiczeń z tego przedmiotu – Międzynarodowe stosunki gospodarcze, studia niestacjonarne),
- jako samodzielna praca studenta w ramach wszystkich kalkulacji ujęte jest przygotowanie do wykładu z liczbą godzin w ramach niektórych przedmiotów większą niż liczba godzin wykładu bądź równą liczbie godzin przygotowania się do ćwiczeń. Niejasne jest na czym ma polegać przygotowywanie się studentów do wykładów i to z tak dużym obciążeniem czasowym. Na studiach niestacjonarnych przygotowanie się studenta do wykładu obejmuje większą liczbę godzin niż sam wykład,
- nakład pracy przeznaczony na przygotowanie do ćwiczeń czy egzaminu jest dla niektórych przedmiotów bardzo mały i wynosi po kilka godzin, jest przy tym mniejszy niż liczba godzin przewidzianych na konsultacje,
- w przypadku wszystkich przedmiotów, dla których przewidziano jako stosowaną metodę dydaktyczną przygotowanie projektów brak jest odzwierciedlenia tego w kalkulacji nakładu pracy, chociaż stosowny wiersz występuje w każdej tabeli,
- dla dwóch przedmiotów: Przedsiębiorczości i Technologii informacyjnej nie przewidziano w kalkulacji nakładu pracy udziału w konsultacjach.

Powyższe uwagi wskazują, że przedstawione dla poszczególnych przedmiotów kalkulacje nakładu pracy nie są w pełni prawidłowe. Odnosi się to w szczególności do proporcji czasu pracy przewidzianego dla poszczególnych elementów procesu kształcenia.

Nakład pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia został szczegółowo określony w kartach przedmiotów. Studenci wizytowanego kierunku pozytywnie ocenili prawidłowość określonych nakładów.

Szczegółowy program nauczania oraz forma zaliczenia zajęć określone zostały w sylabusach udostępnianych studentom za pomocą systemu Wirtualna Uczelnia, szczegółowe zasady zaliczenia przedmiotu są przedstawiane studentom w trakcie pierwszych zajęć w semestrze i są przestrzegane. Stosowanie się do ww. zasad podlega ocenie w ankiecie ewaluacyjnej. Weryfikacja wiedzy oraz umiejętności odbywa się na wizytowanym kierunku poprzez testy, kolokwia, udział i aktywność w trakcie zajęć, a także egzaminy w formie pisemnej i ustnej. Studenci mają możliwość uzyskania informacji zwrotnej nt. popełnionych błędów/wglądu do prac, oraz prawo do egzaminu komisyjnego. System oceny osiągnięć jest w opinii studentów w pełni przejrzysty, zrozumiały i obiektywny. Orientacja systemu oceny osiągnięć studenta na proces uczenia się przejawia się bieżącą weryfikacją postępów w nauce a także uwzględnianiem aktywności w trakcie zajęć w procesie formułowania ocen.

7.3)

Struktura i organizacja programu studiów na kierunku zarządzanie dzięki systemowi transferu punktów ECTS sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów. Niemniej jednak barierą dla rozwoju mobilności studenckiej jest brak oferty dydaktycznej w języku obcym dla kierunku zarządzanie na studiach pierwszego stopnia. Uczelnia umożliwia swoim studentom wyjazdy na wymiany zagraniczne oraz praktyki w ramach programu LPP

Erasmus/Erasmus Plus. Wszelkich niezbędnych informacji na temat programu oraz pomocy w załatwieniu formalności udziela studentom Biuro Współpracy z Zagranicą oraz wydziałowy koordynator wymiany, co potwierdzili studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA. System informacyjny służący rozpowszechnianiu wiedzy o programach wymiany wśród studentów wizytowanego kierunku funkcjonuje w pełni prawidłowo a Władze Uczelni dokładają starań, by proces wymiany od strony formalnej, w tym uznawanie przedmiotów zaliczonych za granicą oraz uzupełnianie różnic programowych, odbywał się dla studentów bezproblemowo. Co roku kilkoro studentów wizytowanego kierunku uczestniczy w programie wymiany, jednak nie cieszy się ona zainteresowaniem studentów, którzy jako przyczynę podają barierę językową oraz wczesny etap studiów.

Obecnie studenci kierunku zarządzanie nie mają możliwości uczestnictwa w programie MOST, jednakże w trakcie spotkania z zespołem deklarowali niewielkie zainteresowanie wymianą krajową.

Zakres wykorzystania systemu ECTS do indywidualizacji procesu kształcenia jest, według informacji podanych przez jednostkę prowadzącą oceniany kierunek studiów, bardzo niewielki. W roku akademickim 2012/2013 dwóch studentów skorzystało z dodatkowych punktów ECTS uczęszczając na zajęcia z przedmiotu „Akademia filmu polskiego”, któremu odpowiada jeden punkt ECTS. Natomiast w roku akademickim 2013/2014 sześciu studentów studiów pierwszego stopnia kierunku *zarządzanie* uczestniczyło w wymianie zagranicznej, a dwóch studentów zagranicznych studiowało na ocenianym kierunku.

W ostatnich trzech latach 9 studentów wizytowanego kierunku wzięło udział w programie wymiany międzynarodowej, 2 studentów z zagranicy realizowało program kształcenia na WZiA UJK na kierunku zarządzanie. Współpraca międzynarodowa prowadzona jest zarówno w formie realizacji części kształcenia jak i odbywania praktyk zagranicznych. Studenci uczestniczący w procesie wymiany pozytywnie ocenili wyjazdy zagraniczne pod kątem osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

7.4

System opieki naukowej i dydaktycznej

Studenci pozytywnie oceniają system opieki naukowej i dydaktycznej. Nauczyciele akademicy są dostępni w trakcie cotygodniowych konsultacji, Rektor, Prorektor ds. studenckich oraz Dyrektor Instytutu pełnią dyżury, w trakcie których są dostępni dla studentów. W trakcie spotkania studenci potwierdzili, iż wykładowcy są dla nich dostępni również poza czasem zajęć oraz wyznaczonych konsultacji, także z wykorzystaniem w tym celu poczty elektronicznej. Wymiar czasowy prowadzonych konsultacji oraz pełnionych dyżurów studenci studiów stacjonarnych uznali za wystarczający w stosunku do ich potrzeb, niewielkie zastrzeżenia budzi tendencja do ustalania dyżurów w trakcie tygodnia, nie uwzględniając w pełni potrzeb studentów studiów niestacjonarnych.

Studenci posiadają dostęp do wszystkich niezbędnych informacji związanych z tokiem studiów, w tym harmonogramów zajęć, terminów sesji egzaminacyjnej, sylabusów poprzez stronę internetową Uczelni, Wirtualną Uczelnią oraz gabloty umieszczone w budynkach Uczelni.

Studenci pozytywnie ocenili rozkłady studiów oraz ogólnych obciążeń. O odwoływanych zajęciach studenci informowani są z odpowiednim wyprzedzeniem.

Studenci są zadowoleni z możliwości wyboru języka, zróżnicowanych poziomem grup językowych i ich wielkości. Należy odnotować znaczną poprawę w studenckiej ocenie poziomu prowadzonych lektoratów w stosunku do opinii z roku 2010 r., co jest skutkiem przeprowadzonych zmian w sposobie organizacji zajęć językowych.

Zasady dyplomowania określone zostały w *Procedurze dyplomowania na Wydziale Zarządzania i Administracji UJK* i są znane studentom wizytowanego kierunku. Studenci potwierdzili możliwość wyboru promotora spośród prowadzących seminaria dyplomowe

oraz samodzielnego proponowania tematu prac dyplomowych – propozycje studentów w tym zakresie są uwzględniane przez promotorów.

Zasady odbywania praktyk zostały ujęte w *Regulaminie praktyk* i są znane studentom kierunku zarządzanie. Uczelnia stwarza możliwość zaliczenia pracy zawodowej jako obowiązkowych praktyk. Wszelkich informacji oraz pomocy w tym zakresie udziela studentom Wydziałowy Pełnomocnik ds. Studenckich w poszukiwaniu miejsca praktyk studentów wspiera Biuro Karier. Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu umiejętności nabyte w trakcie studiów są przydatne w trakcie odbywanych praktyk.

Godziny otwarcia działów odpowiadających za obsługę studenta zostały uznane przez studentów za dostosowane do ich potrzeb, w tym dla studentów studiów niestacjonarnych. Bardzo pozytywnie oceniono także kompetencje oraz kulturę pracy ze studentami, którymi wykazują się ich pracownicy. Studenci podkreślali, że w ramach możliwości służą oni pomocą również poza czasem jego otwarcia, a wszystkie sprawy załatwiane są bez zbędnej zwłoki. Zasady odpłatności za studia określają odpowiednie zarządzenia rektora oraz umowy o świadczenie usług edukacyjnych. Uczelnia prowadzi czytelną politykę naliczania oraz pobierania opłat za świadczone usługi edukacyjne. Akty prawne regulujące politykę opłat są udostępniane studentom zarówno w gablotach, jak i na stronie internetowej Uczelni. Z umów o świadczenie usług edukacyjnych zgodnie z zaleceniami usunięto klauzule analogiczne do klauzul uznanych przez UOKiK za niedozwolone.

System pomocy materialnej

Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się na podstawie *Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych* obejmującego wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane w art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Dostosowując Regulamin przyznawania pomocy materialnej do wymogów nowej ustawy Uczelnia jednocześnie uwzględniła zalecenia zawarte w raporcie z poprzedniej wizytacji. Zgodnie z art. 174 ust. 2 Ustawy, podziału dotacji ze środków funduszu pomocy materialnej dokonuje Rektor w porozumieniu z przedstawicielami samorządu uwzględniając proporcje między stypendiami socjalnymi a stypendiami rektora dla najlepszych studentów w sposób zgodny z art. 174 ust. 4 Ustawy. Sposób przyznawania świadczeń ustalony w porozumieniu z Samorządem Studenckim uznany został przez studentów wizytowanego kierunku za przejrzysty oraz sprawny. Przyznawanie pomocy materialnej pozostaje w kompetencjach odpowiednio Dziekana oraz Rektora. Decyzje wydawane w sprawach pomocy materialnej zawierają wszystkie niezbędne elementy określone w art. 107 ust. 1 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Zasady przyznawania pomocy materialnej są studentom znane, wszelkie potrzebne informacje związane z funkcjonowaniem systemu przyznawania pomocy materialnej mogą uzyskać na stronie Internetowej Uczelni oraz w Dziekanacie.

Z inicjatywy Samorządu studentów w dniu 23 stycznia 2014 r. Uchwałą *Rady Wydziału nr 10/2014* zatwierdzono *Regulamin przyznawania nagrody Dziekana za wyróżniającą studencką działalność organizacyjną, społeczną i naukową w danym roku akademickim*, która ma zachęcić studentów do rozwijania postaw społecznych, pasji i zainteresowań. System opieki materialnej funkcjonuje w pełni prawidłowo.

Działalność wspierająca rozwój zawodowy, kulturowy i społeczny:

W Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w oparciu o *Regulamin Samorządu Studentów* działa Samorząd Studentów charakteryzujący się dwupoziomą strukturą – na szczeblu ogólnouczelnianym oraz wydziałowym.

Samorząd współuczestniczy w tworzeniu oraz opiniuje regulamin studiów oraz regulamin przyznawania pomocy materialnej. Studenci angażują się w proces tworzenia

planów i programów nauczania, które zostały ponadto pozytywnie zaopiniowane przez przedstawicieli studentów. Zdanie studentów oraz wnoszone przez nich uwagi są przez Władze Uczelni uwzględniane, co potwierdzają protokoły z posiedzeń organów Uczelni. Liczba przedstawicieli studentów i doktorantów w Radzie Wydziału nie spełnia przesłanek art. 67 ust. 4 Ustawy – należy wygasić stosowne mandaty lub przeprowadzić wybory uzupełniające w grupie studentów.

Samorząd bardzo aktywnie uczestniczy w życiu kulturalno-społecznym Wydziału, organizując wyjazdy oraz akcje integracyjne oraz wspomagając działalność innych organizacji studenckich.

Samorząd Studentów posiada budżet oraz własne biuro wyposażone w sprzęt niezbędny do jego sprawnego funkcjonowania. Przedstawiciele samorządu bardzo pozytywnie oceniają współpracę z władzami Wydziału, które zapewniają wsparcie merytoryczne i finansowe podejmowanych przez nich inicjatyw oraz współtworzą relację opartą na szacunku i zrozumieniu dla potrzeb studentów.

Studenci kierunku zarządzanie mogą rozwijać swoje zainteresowania uczestnicząc w pracach kół naukowych działających na Wydziale, które organizują seminaria naukowe, uczestniczą w konferencjach oraz prowadzą projekty naukowe. Koła posiadają swych opiekunów naukowych zapewniających studentom odpowiednie wsparcie merytoryczne, a Władze Uczelni dbają o wsparcie finansowe działalności kół.

W Uczelni działa prężnie Akademickie Biuro Karier zajmujące się doradztwem zawodowym, prowadzeniem kursów doszkalających, warsztatów oraz nawiązywaniem kontaktów z pracodawcami. Działalność Biura Karier jest znana studentom wizytowanego kierunku przede wszystkim dzięki aktualnej stronie internetowej oraz informacjom umieszczanym w gablotach na terenie Uczelni a warsztaty oferowane przez Biuro cieszą się zainteresowaniem studentów wizytowanego kierunku

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Zasady rekrutacji umożliwiają dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Nie zawierają one żadnych regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Wielkość rekrutacji odpowiada potencjałowi dydaktycznemu jednostki. Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów.

7.2) Kalkulacje nakładu pracy nie są w pełni prawidłowe. Należy podjąć dyskusję nad określaniem bilansu nakładu pracy studentów. Odnosi się to w szczególności do proporcji czasu pracy przewidzianego dla poszczególnych elementów procesu kształcenia. System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, co potwierdza stosowanie zaliczeń etapowych, kolokwii, czy znaczny nacisk kładziony na aktywny udział studentów w zajęciach i bieżącą ocenę ich aktywności.

7.3) Struktura i organizacja programu studiów sprzyja mobilności studentów. Bariera dla rozwoju mobilności jest brak oferty zajęć w językach obcych. System informacji i promocji wymiany międzynarodowej działa prawidłowo.

7.4) System opieki naukowej, dydaktycznej oraz materialnej funkcjonuje prawidłowo. Władze Uczelni dokładają wszelkich starań, by rozwój naukowy studentów szedł w parze z rozwojem kulturalnym, społecznym oraz zawodowym.

Kryterium 8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

8.1)

W Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach system zapewnienia jakości kształcenia w kolejnej zmodyfikowanej wersji został ustalony i zatwierdzony Uchwałą Nr 27/2012 Senatu z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, uaktualniony przez Senat Uchwałą Nr 26/2013 w dniu 25 kwietnia 2013 r. zmieniającą Uchwałą Nr 27/2012. Uchwała ta określiła cele i zakres działania uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia, a także jego organizację i metody weryfikacji jego funkcjonowania. Odpowiedzialność za kompleksowy proces wprowadzania i funkcjonowania systemu jakości kształcenia ponosi Rektor, zaś nadzór nad jego funkcjonowaniem sprawuje prorektor ds. kształcenia. W celu realizacji zadań WSZJK na szczeblu Uniwersytetu powołano Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia, którą tworzą Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz Uczelniany Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia. Zarządzeniem Nr 86/2012 z dnia 15 października 2012 r. Rektor powołał 19 osobową Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia.

W celu realizacji zadań WSZJK na szczeblu wydziału powołana została 12 osobowa Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia – Uchwałą nr 66/2012 Rady Wydziału z dnia 27 września 2012 r., 6 osobowa Wydziałowa Komisja ds. Nauki, Innowacji i Współpracy z zagranicą na kadencję 2012-2016 – Uchwałą nr 68/2012 z dnia 27 września 2012 r. oraz 5 osobowa Wydziałowa Komisja Oceniająca Nauczycieli Akademickich - Uchwałą nr 70/2012 z dnia 27 września 2012 r. Nadzór na funkcjonowaniem tego systemu na szczeblu wydziału sprawuje Dziekan.

W czasie wizytacji przedstawiono dokumenty potwierdzające powołanie wymienionych komisji.

Na Wydziale – elementami tego systemu jest Wydziałowy Zespół ds. Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Rada Wydziału w dniu 17 września 2012 r. powołała – Uchwałą nr 4a - 12 osobowy - Wydziałowy Zespół ds. Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia.

Na Wydziale znajduje się dokumentacja potwierdzająca funkcjonowanie systemu, tj. protokoły z posiedzeń Rady Wydziału, na których omawiana była problematyka jakości kształcenia, w tym m. in. wyniki przeprowadzanych hospitacji i ankietyzacji pracowników Wydziału prowadzonej wśród studentów i hospitacji zajęć dydaktycznych. W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia wraz z listami obecności.

Struktura zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów podporządkowana jest strukturze organizacyjnej wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia na Wydziale Administracji i Zarządzania. W ramach wydziałowych struktur systemu powołana została Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia (WKJK), w skład której wchodzi Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (WZJK), Wydziałowy Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia (WZOJK) oraz kierunkowe zespoły ds. programów kształcenia (KZPK) w tym kierunkowy zespół dla kierunku zarządzanie. W skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia wchodzi: nauczyciele akademicy, studenci wskazani przez wydziałowy organ Samorządu Studentów, jako reprezentanci poszczególnych kierunków, kierownik dziekanatu oraz przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych z Urzędu Miasta Kielce, MetLife Amplico, Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach oraz Stowarzyszenie „Forum Pracodawców”. Zespół oceniający otrzymał do wglądu składy osobowe wszystkich ciał kolegialnych oraz organów uczelni i wydziału biorących udział w zarządzaniu jakością kształcenia. Za prawidłowe funkcjonowanie Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia

odpowiada przewodniczący – wybrany Uchwałą nr 67/2012 z dnia 27 września 2012 r. Rady Wydziału Zarządzania i Administracji.

W skład Kierunkowego zespołu kierunku zarządzanie wchodzi przedstawiciele minimum kadrowego (czterech nauczycieli w tym dwóch samodzielnych), student oraz pracownik administracyjny.

Pracami zespołu kierunku zarządzanie kieruje dyrektor Instytutu Zarządzania. W Zespole jest też wice przewodniczący. Nadzór nad funkcjonowaniem wydziałowego systemu zapewnienia jakości kształcenia sprawuje prodziekan ds. ogólnych i finansowych

Dla powołanych organów i ciał kolegialnych w tym Komisji i zespołów ds. jakości kształcenia określone zostały kompetencje i zadania.

Do podstawowych zadań Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia należy: wdrażanie procedur opracowanych przez Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia, analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia na wydziale, przedstawianie dziekanowi jak też Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia propozycji działań doskonalących mających na celu podniesienie jakości kształcenia na wydziale, będących wynikiem monitorowania wszystkich analizowanych czynników jakości kształcenia. Ponadto Komisja ma obowiązek przedstawiania Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia wyników samooceny w postaci raportów samooceny i planów działań naprawczych z zakresu jakości kształcenia wraz z harmonogramem ich wdrażania, materiałów koniecznych do akredytacji państwowej. Do zadań Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia należy: opracowanie oceny stanu jakości kształcenia na poziomie Wydziału, opiniowanie propozycji zmian w programach kształcenia, opiniowanie nowych programów kształcenia z uwzględnieniem: potrzeb rynku pracy, wyników monitorowania karier absolwentów, zakładanych efektów kształcenia; monitorowanie obsady kadrowej zajęć dydaktycznych, monitorowanie procesu dyplomowania, monitorowanie zabezpieczenia infrastruktury dydaktycznej, opiniowanie harmonogramu i organizacji zajęć, opracowywanie rekomendacji dotyczących doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale w oparciu o raport Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia.

Do zadań Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia (wg raportu Samooceny) należy: przeprowadzenie wewnętrznej oceny jakości kształcenia według zasad określonych przez Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia, przygotowywanie i koordynowanie wydziałowych badań ankietowych, sporządzenie raportu z uzyskanych wyników badań ankietowych, monitorowanie wprowadzania rekomendacji Uczelnianego Zespołu ds. Jakości Kształcenia w celu poprawy jakości kształcenia na wydziale, publikowanie wyników oceny jakości kształcenia na wydziale (wyniki badań ankietowych), opiniowanie programów kształcenia zgodnie z KRK, opiniowanie metod oceny osiągnięcia założonych efektów kształcenia, monitorowanie kariery zawodowej absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej, monitorowanie jakości obsługi administracyjnej nauczycieli akademickich, studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych, kursów doksztalających i szkoleń na wydziale.

Zespół oceniający otrzymał do wglądu informacje z przeprowadzonej przez Wydziałowy Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia oceny jakości kształcenia na kierunku zarządzanie. Zakres oceny (przeprowadzonej w dniu 28 stycznia 2014r.), obejmował: karty przedmiotów, prace dyplomowe, porozumienia dotyczące praktyk zawodowych, protokoły z posiedzeń Kierunkowego Zespołu ds. Programów Kształcenia, realizację hospitacji zajęć dydaktycznych oraz dyscyplinę odbywania zajęć dydaktycznych.

Do zadań Kierunkowego Zespołu ds. Programów Kształcenia (kierunku zarządzanie) należy: analiza programów kształcenia pod kątem oceny efektów kształcenia, analiza kart przedmiotów, uwzględniająca dobór metod, dobór literatury, określenie wymagań wstępnych, nakład pracy własnej studenta, punkty ECTS, odniesienie efektów przedmiotowych (modułowych) do kierunkowych, adekwatność metod oceny, analiza zgodności tematów prac dyplomowych z kierunkiem studiów oraz przestrzegania regulaminu prac dyplomowych,

analiza dostępności dla studenta pracowników naukowo-dydaktycznych i niebędących nauczycielami akademickim, analiza współpracy z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi w zakresie realizowanego/modyfikowanego/przygotowywanego programu kształcenia, analiza udziału studentów w procesie tworzenia i oceny programu kształcenia, opiniowanie wzorów suplementów do dyplomu wydawanych w danym roku akademickim.

Zespół dla kierunku zarządzanie przedstawił, zgodnie z ogólnymi zasadami przyjętymi na Wydziale, sprawozdanie z wyników swojej pracy za rok akademicki 2012/2013, które zostało zaprezentowane na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 19 września 2013.

Oceniając strukturę zarządzania jakością kształcenia na kierunku zarządzanie zespół oceniający stwierdza, że jest ona dość rozbudowana ale jest przejrzysta i zapewnia, poprzez określenie zadań i kompetencji dla organów i ciał kolegialnych na poziomie wydziału i uczelni, możliwość skutecznego doskonalenia jakości kształcenia.

Na Wydziale Zarządzania i Administracji funkcjonuje wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia. Jego narzędziami wspomagającymi monitorowanie i analizę podstawowych obszarów jakości kształcenia są procedury opracowane na szczeblu uczelnianym oraz procedury opracowane na szczeblu wydziałowym, co dopuszcza uczelniany system zapewnienia jakości kształcenia. Ta elastyczność budowania procedur pozwala na zachowanie specyfiki poszczególnych wydziałów. Określono 16 kluczowych procedur ogólnouczelnianych, obejmujących najważniejsze aspekty procesu kształcenia i zapewniania jakości kształcenia w Uczelni. Z każdą procedurą związany jest Schemat Odpowiedzialności przedstawiający etapy i strukturę działań określonych procedurą. Wszystkie procedury ujęte są w Księdze procedur.

Natomiast Wydziałowa Komisja Jakości Kształcenia opracowała dodatkowo procedurę dokumentacji prac kontrolnych i egzaminów obowiązującą na Wydziale Zarządzania i administracji mającą na celu dokumentowanie uzyskiwanych efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, w tym kierunku zarządzanie na WZiA.

Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia na Wydziale Zarządzania i Administracji funkcjonuje i obejmuje:

a. Weryfikację efektów kształcenia

Weryfikacja efektów odbywa się na poziomie kierunku (z uwzględnieniem elementów procedury WSZJK-U/1 Procedura tworzenia, modyfikowania oraz likwidacji kierunków studiów i specjalności), przedmiotów, procesu dyplomowania oraz praktyk zawodowych. Weryfikacja efektów kierunkowych kierunku *zarządzanie* uwzględniała wymogi Krajowych Ram Kwalifikacji i odbywała się poprzez odniesienie ich do efektów obszarowych oraz szeroką konsultację z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Informacje o kwalifikacjach, jakie powinien posiadać absolwent kierunku Zarządzanie były pozyskiwane w trakcie spotkań z przedsiębiorcami, przedstawicielami instytucji publicznych oraz korporacji zatrudniających m.in. absolwentów tego kierunku. Przeprowadzono również konsultacje ze studentami, którzy byli zatrudnieni już w trakcie studiowania. Zebrane informacje pozwoliły określić, jakie efekty kształcenia powinny być osiągnięte przez studentów kierunku Zarządzanie. Efekty kierunkowe zostały zweryfikowane również poprzez odniesienie ich do odpowiednich efektów obszarowych dla profilu ogólnoakademickiego w obszarze nauk społecznych.

Weryfikacja efektów kształcenia na poziomie przedmiotu uwzględnia trzy kategorie efektów: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne.

Weryfikację osiągnięcia spójności celów i efektów kształcenia na poziomie kierunku i przedmiotu zapewnia przyjęta konstrukcja kart przedmiotów, bowiem nauczyciele akademicy przygotowujący daną kartę przedmiotu powinni wskazać powiązania między efektami przedmiotowymi a kierunkowymi. Weryfikacja osiągania efektów kształcenia na poziomie indywidualnego studenta uwzględnia zasady określone w Regulaminie Studiów

oraz procedurę WSZJK-U/3 „Procedura weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia oraz oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych”.

Zaliczenie przedmiotu objętego egzaminem dokonywane jest na podstawie zaliczenia zajęć wchodzących w skład danego przedmiotu na podstawie uzyskania pozytywnych ocen z prac kontrolnych i innych form weryfikacji efektów kształcenia, egzaminu. Zaliczenia dokonuje prowadzący zajęcia. Zasady zaliczenia przedmiotu, którego program obejmuje wykład kończący się egzaminem, określa nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot w karcie przedmiotu. Terminy zaliczenia z danego przedmiotu ustala prowadzący przedmiot, uwzględniając szczegółową organizację zajęć dydaktycznych. Student może uzyskać zaliczenie z danego przedmiotu w terminie wcześniejszym niż ustalony, po uzgodnieniu tego terminu z prowadzącym przedmiot. Nieuzyskanie zaliczenia do końca poprawkowej sesji egzaminacyjnej jest równoznaczne z otrzymaniem oceny niedostatecznej. Egzamin przeprowadza nauczyciel akademicki wykładający dany przedmiot.

W przypadku otrzymania na egzaminie oceny niedostatecznej student ma prawo do składania jednego egzaminu poprawkowego z tego przedmiotu.

Analiza, podczas wizytacji, wybranych prac egzaminacyjnych nie nasuwa żadnych istotnych zastrzeżeń. Stwierdzono jednak brak wystarczających wymagań dla weryfikacji efektów kształcenia jednego przedmiotu (bezpieczeństwo wewnętrzne).

Weryfikacja efektów kształcenia osiągniętych na praktykach zawodowych odbywa się z wykorzystaniem procedury WSZJK - U/12 oraz regulaminem studiów i praktyk. Warunkiem zaliczenia **praktyki zawodowej** wynikającej z programu studiów jest wywiązanie się z zadań wyznaczonych przez kierownika jednostki organizacyjnej wydziału prowadzącej dany kierunek studiów przez osobę odpowiedzialną za realizację praktyki ze strony zakładu pracy w ramach programu właściwego dla kierunku studiów *Zarządzanie* wraz z uwzględnieniem wymagań specyficznych dla studiowanej specjalności. Obecność na praktyce jest obowiązkowa. Praktyka zaliczana jest na podstawie zaświadczenia o jej odbyciu, wraz z wpisaną oceną, poświadczonego ze strony zakładu pracy przez osobę odpowiedzialną za jej realizację. W przypadku pracy zawodowej praktyka zaliczana jest na podstawie zaświadczenia z zakładu pracy wraz z wpisaną oceną przez pracodawcę, a w przypadku samodzielnie prowadzonej działalności gospodarczej studentowi wpisywana jest ocena bardzo dobra na podstawie dostarczonego zaświadczenia o prowadzeniu działalności gospodarczej wydanego przez właściwy organ administracji państwowej. Zaliczenia praktyki dokonuje Instytutowy Opiekun Praktyk Zawodowych zgodnie ze skalą ocen obowiązującą w Uczelni. Niezaliczenie praktyki jest równoznaczne z niezaliczeniem przedmiotu. Instytutowy Opiekun Praktyk Zawodowych, na podstawie odpowiednich dokumentów, może zaliczyć studentowi, jako praktykę zawodową lub jako część tej praktyki, wykonywaną przez niego pracę zarobkową lub pracę w charakterze wolontariusza, w tym także za granicą, jeżeli jej charakter spełnia wymagania programu praktyki, w tym jest zgodny ze studiowanym kierunkiem studiów i specjalnością, a praktyka odbyła się w okresie nie krótszym niż czas praktyki określony w planie studiów. Jeżeli student nie odbył praktyki w określonym terminie lub uzyskał negatywną ocenę osoby odpowiedzialnej za jej realizację ze strony przyjmującej na praktyki organizacji lub pracodawcy w przypadku pracy zawodowej, wówczas nie uzyskuje on zaliczenia.

Weryfikacja końcowych efektów kształcenia odbywa się w procesie dyplomowania. Zasady dyplomowania opracowane zostały zgodnie z Regulaminem Studiów oraz procedurą WSZJK - U/11 „Procedura procesu dyplomowania”. Opracowano standardy prac dyplomowych.

Pracę dyplomową, na studiach pierwszego stopnia student przygotowuje pod opieką promotora w ramach przedmiotu „Seminarium dyplomowe”. Listę promotorów proponuje dyrektor Instytutu Zarządzania. Tematy prac opiniuje Kierunkowy zespół ds. programów kształcenia a zatwierdza je Rada Instytutu Zarządzania. Analiza protokołów z posiedzeń Komisji Wydziałowej ds. Jakości Kształcenia jak Zespołu Kierunkowego pokazuje że dużo

miejsca poświęcono dyskusji nad procesem dyplomowania. Studenci wyrażali swoją opinię o ogromnej roli promotora w tym procesie. Były propozycje, aby recenzentem pracy był samodzielny nauczyciel akademicki w przypadku gdy promotorem jest doktor. Propozycja ta nie uzyskała poparcia. Przegląd dokumentacji procesu dyplomowania pokazuje że bardzo często w przypadku gdy promotorem jest doktor również recenzentem jest osoba ze stopniem doktora. Na uczelni uniwersyteckiej warto, w opinii ZO, zadbać o podniesienie rangi recenzji. Ponadto przegląd wylosowanych prac dyplomowych pokazuje że wciąż zdarzają się prace których treść jest słabo powiązana z dyscypliną nauki o zarządzaniu. Zatem system wymaga wzmocnienia monitoringu i analizy zaliczeń wszystkich przedmiotów i innych zajęć przewidzianych w programie studiów oraz złożenie wszystkich egzaminów, terminowe przedłożenie pracy dyplomowej, uzyskanie przez studenta oceny co najmniej dostatecznej z pracy dyplomowej, uzyskanie przez studenta co najmniej 180 punktów ECTS. Egzamin dyplomowy studentów studiujących na kierunku *zarządzanie* odbywa się przed komisją powołaną przez Dyrektora Instytutu Zarządzanie. Zapewnienie jakości kształcenia obejmuje dobór składu osobowego komisji egzaminacyjnej w sposób uwzględniający związek obszarów zainteresowań naukowych jej członków z tematyką broniących prac dyplomowych. Na egzaminie dyplomowym student odpowiada na trzy pytania, w tym dwa wylosowane z zestawu pytań egzaminacyjnych. Trzecie pytanie jest zadawane przez komisję i dotyczy napisanej pracy dyplomowej. Wszystkie decyzje komisji zapadają zwykłą większością głosów. System sprawdzania końcowych efektów kształcenia (proces dyplomowania) obejmuje ocenę pracy studenta i wyniki egzaminu dyplomowego. Na ocenę końcową w 50% wpływa średnia arytmetyczna ocen z wszystkich egzaminów i zaliczeń występujących w toku studiów, wagę po 25% mają: średnia ocen z recenzji pracy dyplomowej, średnia z ocen z egzaminu dyplomowego. Ocena ostateczna z toku studiów umieszczana jest w jednym z pięciu przedziałów: do 3, 25 - dostateczny (3), od 3, 26 do 3, 75 - dostateczny plus (3, 5), od 3, 76 do 4, 25 - dobry (4), od 4, 26 do 4, 50 - dobry plus (4, 5), od 4,51 - bardzo dobry (5). Przyjęte rozwiązania dotyczące weryfikacji końcowych efektów kształcenia pozwalają uwzględnić przebieg całego procesu studiów. Zespół oceniający dokonał Przeglądu dokumentacji egzaminu dyplomowego Zespół oceniający dostrzega, iż pracy dyplomowej i egzaminowi przypisano bardzo wysoką rangę (łącznie 50 % oceny ogólnej).

b. Przeglądy programowe

Na kierunku zarządzanie dokonuje się cyklicznego przeglądu programu kształcenia raz w roku. Program kształcenia na każdy cykl kształcenia zatwierdza Rada Wydziału. Przeglądy programowe dokonują się na poziomie Instytutu Zarządzania. Obejmują one analizę planów studiów przez Kierunkowy Zespół ds. Programów Kształcenia oraz konsultowanie planów studiów z instytucjami, które są potencjalnymi pracodawcami absolwentów kierunku *Zarządzanie*. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i dydaktyczni odpowiedzialni są za przygotowanie kart przedmiotów oraz autorskich programów nauczania, które aktualizują lub tworzą nowe. Jakość ich pracy i zgodność z wymogami ECTS poddawana jest ocenie przez Kierunkowy Zespół ds. Programów Kształcenia. Analiza programu kształcenia pozwala zauważyć, iż przeglądy te powinny skupić się na ofercie specjalności i dokonać rzetelnej oceny spójności programowej oferowanych specjalnością z dyscypliną nauki o zarządzaniu. Zarówno zespół kierunkowy jak i Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia powinny podjąć szeroką dyskusję nad profilem programowym specjalności.

c. ocena jakości kadry

Wewnętrzny system zapewnienia jakości uwzględnia ocenę jakości kadry poprzez: ocenę okresową, proces ankietowania czyli ocenę studentów a także hospitacje zajęć. Ocenę kadry wspomagają takie procedury jak: WSZJK - U/9 „Procedura oceny nauczyciela akademickiego” oraz procedura WSZJK - U/13 „Procedura hospitacji zajęć”. Zespół oceniający zapoznał się z dokumentacją dotyczącą wyników okresowej oceny kadry akademickiej, syntetycznych wyników badań ankietowych, hospitacji zajęć. Okresowa ocena

nauczycieli akademickich prowadzona jest zgodnie z wymogami Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i obejmuje ocenę działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej nauczyciela akademickiego. Uwzględnia się również wyniki oceny studenckiej. Zespół oceniający odrzynał do wglądu Uchwałę Wydziałowej Komisji oceniającej Nauczycieli Akademickich Wydziału Zarządzania i Administracji UJK w Kielcach z 5 kwietnia 2013 roku wyrażającą oceny dla nauczycieli poszczególnych grup. Rozmowa z kadra akademicką oraz Komisją ds. Jakości Kształcenia potwierdziła, iż ocena kadry jest przedmiotem dyskusji w odpowiednich gremiach wydziałowych i uczelnianych. Ostatnie ustalenia prowadzą do wprowadzenia w ocenie okresowej oceny działalności naukowej, dydaktycznej jak i organizacyjnej z odpowiednimi wagami do ogólnej oceny.

Na kierunku zarządzanie proces ankietyzacji prowadzony jest od kilku lat. Obecnie na poziomie uczelnianym wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia został opracowany nowy kwestionariusz oceny zajęć i wprowadzonym został elektroniczny system ankietyzacji. Ankieta obejmuje 10 pytań w następujących obszarach oceny:

Sposób prowadzenia zajęć (np.: czy prowadzący zajęcia odnosił się w sposób życzliwy i taktowny), komunikatywność, przygotowanie do zajęć. Zespołowi Oceniającemu przedstawiono wyniki syntetyczne opinii studenckich dla wszystkich nauczycieli prowadzących zajęcia na kierunku zarządzanie. Wyniki wskazują na dość duże zróżnicowanie ocen, co powinno skłaniać zespoły ds. jakości kształcenia jak i władze wydziału do głębszej analizy i poznania przyczyn tego zróżnicowania. Zespół oceniający uważa iż warto podjąć działania wskazujące na najwyższe i najniższe oceny kadry by identyfikować słabsze strony procesu dydaktycznego (średnia ocen powinna być tylko jednym z kilku analizowanych parametrów).

Na Wydziale na kierunku zarządzanie prowadzone są hospitacje. Zespół oceniający otrzymał do wglądu Arkusze hospitacyjne oraz harmonogram hospitacji na rok akademicki 2013/2014. Przeodzano 25 hospitacji pracowników etatowych. Przedstawiono arkusze z hospitacji. Ocenia się szczegółowo 14 obszarów prowadzonych zajęć a ponadto punktualność rozpoczynania zajęć. Wystawiane są przez osobę hospitującą oceny końcowe. Większość hospitowanych zajęć była oceniona bardzo wysoko. Na spotkaniu Zespołu Oceniającego z Komisją ds. Jakości Kształcenia stwierdzono, iż fakt zapowiadania hospitacji stwarza pewną wątpliwość, czy zajęcia zostały bardzo dobrze przygotowane z powodu hospitacji, czy też są ilustracją jakości pracy nauczyciela. Zespół oceniający stoi jednak na stanowisku, że gdyby nawet zajęcia były przygotowane na potrzeby hospitacji, to spełnia to rolę doskonalenia, gdyż studenci otrzymują informację, w jaki sposób można prowadzić zajęcia i powstaje wówczas dobry układ odniesienia dla formułowanych opinii przez studentów..

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia uwzględnia w swoich zadaniach upowszechnianie informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia, oraz wprowadzanych zmian. Realizację tego zadania wspomaga procedura WSZJK- U/7) –Procedura „Upowszechnianie informacji.”

Upowszechnianie informacji studentom dokonuje się z wykorzystaniem strony internetowej Uczelni – zakładka „Studia” i „Studenci”. Zakładka „Studia” zawiera dostęp do aktualnej oferty kształcenia, regulaminu studiów i innych aktów prawnych obowiązujących w Uczelni, a także informacji na temat organizacji roku (czas trwania semestrów, terminy sesji egzaminacyjnej i poprawkowej, itp), spraw ogólnouczelnianych oraz informacji dotyczących ECTS i jego składowych i programu LLP Erasmus. Zakładka „Studenci” upowszechnia także szczegółowe informacje dotyczące spraw socjalno-bytowych, Uniwersyteckiego Centrum Wsparcia i Rehabilitacji, portali studenckich, działalności naukowej (koła naukowe, organizacje studenckie), działalności kulturalnej i rekreacyjnej, itp. Upowszechnianie informacji studentom odbywa się także z wykorzystaniem strony internetowej Wydziału – informacje dotyczące godzin otwarcia i dostępności dla studentów pracowników dziekanatu,

kierunków i specjalności kształcenia, organizacji, imprez naukowych i kulturalnych na Wydziale. Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem Wirtualnej Uczelni (WU) dotyczy planów i toków studiów, kryteriów i procedur oceny (zaliczenia przedmiotu), wyników zaliczeń i egzaminów, danych na temat dostępności prowadzących zajęcia (godziny dyżurów), danych na temat odpłatności, przyznanych stypendiów, sylabusów. Informacje na WU skierowane są do konkretnego studenta, który uzyskuje do nich dostęp po zalogowaniu się na indywidualne konto. Informacje na temat planu zajęć są dodatkowo umieszczane na tablicach ogłoszeń w Instytucie. Bieżące ogłoszenia do studentów są przekazywane z wykorzystaniem Wirtualnej Uczelni. Upowszechnianie informacji obejmuje także wyznaczone miejsca (tablice ogłoszeń) w Domach Studenta. Informacje na temat szczegółowej organizacji roku akademickiego i przepisach obowiązujących w Uczelni przekazywane są ustnie przez opiekunów lat studenckich. Informacje te są dostępne również w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie WWW Uczelni.

Upowszechnianie informacji **absolwentom** Uczelni dokonuje się z udziałem Akademickiego Biura Karier. Akademickie Biuro Karier informuje Absolwentów, zamieszcza oferty pracy dla absolwentów poszczególnych kierunków i specjalności, informuje o nowych kierunkach studiów, także studiów III stopnia i studiów podyplomowych, kursach, warsztatach, szkoleniach i in., możliwościach odbycia praktyk w celu poszerzenia posiadanych kompetencji. Absolwenci uzyskują informacje wynikające z badań rynku pracy w regionie i wskazywanie możliwości zatrudnienia.

Upowszechnianie informacji **pracownikom Wydziału** sprzyja aktualizowaniu wiedzy dotyczącej jakości kształcenia. Informacje na temat Uczelni, jej historii, misji, rozwoju i badań naukowych oraz innych ważnych wydarzeń uniwersyteckich zamieszczane są na stronie WWW Uczelni, gdzie znajduje się również źródło wiedzy na temat aktów prawnych obowiązujących w Uczelni – każdy pracownik zobowiązany jest do zapoznawania się na bieżąco z dokumentami zamieszczanymi w Biuletynie Informacji Publicznej. Informacje dotyczące bieżących spraw pracowniczych zamieszczane są na stronie głównej uczelni – zakładka „Pracownicy”, gdzie umieszczane są informacje o sprawach socjalno-bytowych (KZP), bazie teleadresowej pracowników, stronach www, zasobach internetowych, regulaminach i dokumentach informatycznych, formularzach, drukach, itp.. Na stronie Instytutu umieszcza się na przykład informacje z zakresu planów zajęć, przykładowy rejestr efektów kształcenia dla kierunku, wzór karty przedmiotu, informacje dotyczące spraw socjalnych, konkursów na określone stanowiska, wykaz organizowanych konferencji, terminarz hospitacji zajęć, wzory formularzy i druków oraz inne informacje z życia Wydziału/Instytutu. Szczegółowe informacje dotyczące wyników ankietyzacji, hospitacji, osiągnięć naukowo-dydaktycznych pracownik otrzymuje indywidualnie od dyrektora instytutu z zachowaniem poufności i pisemnie potwierdza (zgodnie z procedurą) przyjęcie informacji. Na stronie internetowej w zakładce „Jakość kształcenia” znajdują się wszystkie informacje z zakresu polityki jakości UJK (opis systemu, struktura, akty prawne, składy komisji, harmonogram działań, informacje o konferencjach i szkoleniach, aktualne wydarzenia). Sprawozdania z działalności Kierunkowych Zespołów ds. Programów Kształcenia przekazywane są do Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, ta z kolei przekazuje sprawozdanie do Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Po przyjęciu sprawozdania przez Senat Uczelni jest ono publikowane na stronie internetowej Uczelni w zakładce „Jakość kształcenia”.

Na kierunku zarządzanie dokonano oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia (Zgodnie z procedurą WSZJK-U/4) i po analizie wyników monitorowania poszczególnych czynników jakości kształcenia wprowadzono działania doskonalące. Można do nich zaliczyć:

zapewnienie stałego, formalnego i nieformalnego przepływu informacji, wiedzy i doświadczeń pomiędzy studentami a pracownikami, pomiędzy pracownikami, pomiędzy kierownictwem Instytutu a władzami Wydziału, pomiędzy kierownictwem Instytutu i

władzami Wydziału a organami Uczelni i wykorzystywanie ich w doskonaleniu programu kształcenia (dokonano weryfikacji kart przedmiotów, upowszechnia się ustalenia Uczelnianej i Wydziałowej Komisji Jakości Kształcenia;)

dostosowanie procedur uczelnianych do Kierunku zarządzanie z inicjatywy wewnątrzwydziałowej- nastąpiła skuteczna wymiana informacji, uszczegółowienie i dostosowanie procedur do specyfiki Wydziału;

wprowadzenie zasad dyplomowania w formie uchwały Rady Wydziału dotyczącej wymagań merytorycznych i technicznych prac dyplomowych, poprzedzone dyskusjami na forum Wydziałowej Komisji Jakości kształcenia;

wprowadzenie elektronicznej dostępności pełnej dokumentacji dotyczącej praktyk studenckich;

wprowadzenie wydziałowej procedury hospitacji zajęć - w tym przekazywanie uwag, doświadczeń pismami wychodzącymi z Instytutu Zarządzania po przeprowadzeniu hospitacji. Wprowadzono Ocena prowadzenia zajęć przez hospitującego - bezpośrednio po hospitacjach i przekazanie informacji o jej wynikach oraz proponowanych zmianach sposobu prowadzenia zajęć (potwierdzone przez pracownika podpisem w karcie hospitacji);

stałe doskonalenie Uczelnianego Systemu Informatycznego (przekazywanie informacji zwrotnych z Instytutów na rzecz usprawniania stosowanych narzędzi informatycznych, dot. Wirtualnej Uczelni, Dziekanatu XP – jak i poprzez udział pracowników w zebraniach tematycznych oraz przekazywanie pism do właściwych komórek Uczelni z propozycjami zmian.

przekazywanie pracownikom informacji na temat uzyskanej oceny wystawionej przez studentów w wyniku przeprowadzonej ankiety. Indywidualne rozmowy Dyrektorów Instytutu z pracownikami ze szczególnym uwzględnieniem cząstkowych ocen i wniosków z nich wynikających na temat mocnych i słabych stron pracownika wskazanych w ankiecie – wymiana opinii na rzecz wzmacniania efektywności procesu dydaktycznego, monitorowanie karier absolwentów:

- pozyskiwanie informacji na temat przebiegu procesu monitorowania przez Akademickie Biuro Karier. Na podstawie informacji uzyskanych z ABK zostały wprowadzone praktyki na studiach drugiego stopnia.
- nastąpiła współpraca studenckich kół naukowych z absolwentami, byłymi członkami tych kół;
- uruchomiono współpracę z absolwentami – poprzez pozyskiwanie ich dla procesu dydaktycznego, w przypadku, gdy zdobyli doświadczenie zawodowe korzystne dla rozwoju kierunku.

Wprowadzono seminaria dydaktyczne:

- coroczne spotkania pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych Wydziału Zarządzania i Administracji w ramach konferencji dydaktyczno-metodycznych z udziałem zaproszonych gości, w tym psychologów, metodyków dydaktyki, specjalistów w zakresie jakości kształcenia;
- podjęto prace nad upowszechnieniem systemu antyplagiat – spotkanie pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych Wydziału z ekspertem ds. własności intelektualnej; seminarium koła naukowego Lider pt. „Art. 270 Kodeksu Karnego – znasz go?”.
- udział interesariuszy wewnętrznych w procesie doskonalenia procesu kształcenia
- pozyskanie informacji od studentów na temat ich kryteriów wyboru specjalności, seminariów dyplomowych i modułów fakultatywnych ;
- stały monitoring ze strony sekretariatów instytutów – weryfikacja informacji uzyskanych przez sekretariaty od studentów;
- informacje pochodzące z wymiany międzynarodowej:

- ✓ uzyskiwanie informacji dotyczących procesu dydaktycznego przez pracowników i koordynatora ECTS od studentów wracających z wymiany i przyjeżdżających na wymianę w ramach programu ERASMUS
  - ✓ uzyskiwanie informacji dotyczących procesu dydaktycznego przez koordynatora ECTS oraz dyrekcje instytutów od pracowników wyjeżdżających na wymianę w ramach programu ERASMUS
  - informacje pozyskane przez pracowników Wydziału odbywających staże w organizacjach na temat potrzeb interesariuszy
- wprowadzono system wspomagający promocję najlepszych studentów – pomoc i wsparcie merytoryczne i organizacyjne studentów, czego efektem są liczne publikacje, udział w konferencjach krajowych i zagranicznych, Stypendia Rektora UJK, Stypendia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia w nauce, nagrody Samorządu Województwa Świętokrzyskiego „Talenty Świętokrzyskie”, nagrody Studencki Nobel, a także inne nagrody i wyróżnienia m.in. w konkursie „Rozdajemy płatne praktyki i staże” organizowanym przez Akademickie Biuro Karier UJK i Grono Targowe Kielce, III miejsce na XXI Konferencji Studenckich Kół Naukowych „Człowiek i jego środowisko”, II miejsce na III Ogólnopolskiej Konferencji Studentów Kierunków Menedżerskich pt. „Nowoczesne zarządzanie w organizacjach XXI wieku”.

wprowadzenie Dobrych praktyk na Wydziale Zarządzania i Administracji, w tym w odniesieniu do kierunku Zarządzanie:

- a. ustanowienie Święta Wydziału Zarządzania i Administracji, w trakcie którego następuje uroczyste wręczenie dyplomów,
- b. ustanowione nagrody projakościowe: Nagroda Dziekana za najlepszą pracę dyplomową na danym kierunku studiów (wręczana w trakcie Święta Wydziału), Nagroda Dziekana za działalność organizacyjną, społeczną i naukową dla studentów WZiA – inicjatywa studentów,
- c. wprowadzenie Comiesięcznego sprawozdania dotyczące odwoływanych i odrabianych zajęć na poszczególnych kierunkach studiów,
- d. wprowadzenie Plebiscytu organizowanego przez samorząd studencki UJK „Wykładowca Roku”,
- e. obowiązek zapoznawania studentów z kartą przedmiotu przez prowadzącego zajęcia – pierwsze zajęcia,
- f. utworzenie Rady Partnerów ds. Przedsiębiorczości i Biznesu na Wydziale Zarządzania i Administracji,
- g. monitorowanie obciążeń dydaktycznych i sprawozdawanie na posiedzeniach WKJK,
- h. opracowanie przez Wydział Pedagogiczny instrukcji do przygotowywania kart przedmiotów w zakresie metod kształcenia,

wprowadzono dodatkowe, uzupełniające zajęcia z matematyki, dla studentów pierwszego roku studiów pierwszego stopnia oraz spotkania z praktykami zawodu dla studentów ostatniego roku studiów pierwszego stopnia, w ramach projektu dofinansowanego ze środków UE „Edukacja dla rynku pracy”;

zaplanowano do realizacji w roku akademickim 2014/2015 na Wydziale Zarządzania i Administracji, w tym w odniesieniu do kierunku zarządzanie następujące działania:

Aktywizacja stowarzyszenia absolwentów Wydziału Zarządzania i Administracji,
Przedstawienie i omówienia kierunkowych efektów kształcenia w trakcie zajęć organizacyjnych dla I roku studiów i zasad KRK.

8.2).

Przeprowadzona wizytacja w tym spotkania Zespołu Oceniającego z Wydziałową Komisją ds. Jakości Kształcenia, kadra akademicką i studentami oraz władzami wydziału i

uczelnia pozwalają stwierdzić, iż Instytut Zarządzania wspólnie z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi prowadzi systematyczną ocenę i ewaluację procesu kształcenia, jak również dokonuje jego doskonalenia. Do Wydziałowej komisji ds. Jakości Kształcenia na kadencję 2012-2016 wprowadzono dwóch członków przedstawicieli interesariuszy zewnętrznych t.j. przedstawiciel firmy ubezpieczeniowej MetLife Amplico oraz za-ca Prezydenta Miasta Kielc. Spotkanie Zespołu Oceniającego z Wydziałową Komisją powiązało, że interesariusze Ci są aktywnymi i zaangażowanymi członkami Komisji.

Na spotkaniach: Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia i Kierunkowego Zespołu ds. Programów Kształcenia, Kolegium Dziekańskiego poświęcono wiele dyskusji nad problemem dyplomowania, przedmiotów wybieralnych, praktyk zawodowych, weryfikacji efektów kształcenia, doskonaleniu jakości kształcenia. Udział interesariuszy wewnętrznych studentów zapewnia obecność przedstawicieli studentów w posiedzeniach Rady Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia i Kierunkowego Zespołu ds. Programów Kształcenia. Kadra akademicka ma znaczący głos w budowaniu kultury jakości kształcenia co wykazała dyskusja na spotkaniu zespołu oceniającego z kadra. Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi podparta jest bezpośrednimi kontaktami ale również jest sformalizowana poprzez listy intencyjne i porozumienia o współpracy. Dostrzegalny jest - udział przedstawicieli podmiotów gospodarczych w pracach nad opisem efektów kształcenia dla kierunku zarządzanie oraz dla poszczególnych przedmiotów/modułów. WZiA jest inicjatorem partnerstwa we współpracy Uniwersytetu z takimi instytucjami jak GUS, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Cersanit S.A., Targi Kielce S.A., z którymi to podmiotami Uczelnia zawarła stosowne umowy. Na Wydziale Zarządzania i Administracji przeprowadzono cykl spotkań panelowych w ramach projektu „Edukacja dla Rynku pracy” finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele pracodawców i wydziału. Zasadniczym celem dyskusji było określenie oczekiwań wobec wykształcenia i przygotowania studentów do potrzeb rynku pracy. Plany studiów na kierunku Zarządzanie na studiach pierwszego stopnia były również konsultowane z następującymi interesariuszami zewnętrznymi: Autocentrum S.A. Autoryzowany Dealer VW w Kielcach, Biurem Rachunkowym DELTA w Kielcach, Bankiem Spółdzielczym Daleszyce-Górno w Daleszycach, Pierwszym Urzędem Skarbowym w Kielcach, Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego, Departamentem Polityki Regionalnej, Prezydentem Miasta Kielce - Urząd Miasta Kielce, Wojewodą Świętokrzyskim, Świętokrzyską Wojewódzką Komendą Ochotniczych Hufców Pracy, Kielce, Urzędem Gminy Sitkówka - Nowiny, Przedsiębiorstwem Wielobranżowym GAMMA Sp. z o.o, w Kielcach co znajduje swój wyraz w krótkich opiniach o efektach kształcenia kierunku zarządzanie. Opinie te sugerują wprowadzenie zajęć wspierających umiejętności studentów.

Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w UJK wprowadzony został *Uchwałą nr 26/2013 Senatu UJK z dnia 215.04.2013*. Na jego podstawie powołano Kierunkowy Zespół ds. Programów Kształcenia. Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia powołany jest od roku akademickiego 2012/2013. System wprowadzony na UJK przewiduje angażowanie studentów w prace zespołów odpowiedzialnych za jakość kształcenia. Przedstawiciele studentów w WZJK i KZPK aktywnie angażują się w prace zespołów.

Opracowanie wyników ankietyzacji jest udostępniane przedstawicielom studentów w WKJK. Studenckiej ocenie raz do roku podlegają również pracownicy wspierający proces dydaktyczny. Studentom wizytowanego kierunku nie jest znana dalsza procedura wykorzystania ankiet studenckich, jednak są oni przekonani o celowości studenckiej oceny jakości zajęć dydaktycznych, dostrzegając zmiany będące ich efektem. Ponadto w trakcie spotkania z ZO studenci wskazywali na Prodziekana ds. Studenckich jako na osobę, której mogliby zgłaszać wszelkie uwagi i nieprawidłowości związane z jakością kształcenia. Zaleca się podjęcie działań mających na celu zapoznanie studentów z procedurami wykorzystywania ankiet studenckich.

Na kierunku zarządzanie dokonano istotnego rozwinięcia wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia co było przedmiotem uwag poprzedniej oceny jakości kształcenia. Wprowadzono odpowiednie procedury wspomagające monitorowanie i ocenę poszczególnych czynników warunkujących jakość kształcenia. Prowadzony jest monitoring i analiza wyników uzyskanych w tym monitoringu. Komisja ds. Jakości Kształcenia oraz Kierunkowy zespół pracują systematycznie, a efektem ich pracy są wprowadzone działania doskonalące.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ Biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
 +/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
 - - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego (ocena: *w pełni*)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Struktura zarządzania jakością kształcenia na kierunku zarządzanie jest rozbudowana ale przejrzysta i pozwala na doskonalenie jakości kształcenia. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia zawiera procedury wspomagające monitorowanie czynników kształtujących jakość kształcenia, prowadzi się przeglądy programowe, ocenę kadry oraz weryfikację efektów kształcenia. Zespół kierunkowy oraz Komisja ds. Jakości Kształcenia powinny podjąć dyskusję nad profilem programowym oferowanych specjalności, by zapewnić spójność z dyscypliną nauki o zarządzaniu.

8.2) W budowaniu kultury jakości kształcenia biorą udział: kadra akademicka, studenci, władze wydziału oraz interesariusze zewnętrzni, co jest potwierdzone aktywnością i efektami prac wydziałowych organów i gremiów odpowiedzialnych z a doskonalenie jakości kształcenia.

9. Podsumowanie.

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		Wyróżniająco (6)	W pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1	Koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		x			

3	Program studiów			x		
4	Zasoby kadrowe		X			
5	Infrastruktura dydaktyczna		X			
6	Prowadzenie badań naukowych		x			
7	System wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	Wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Kierunek zarządzanie ma możliwości rozwoju z uwagi na bardzo dobre warunki lokalowe i dobrą infrastrukturę dydaktyczną, którą zapewnia powstałe Centrum Przedsiębiorczości i Biznesu.. W Centrum znajdują się nowoczesne sale wykładowe, laboratoria, ale i pokoje dla pracowników, stowarzyszeń i kół studenckich oraz Akademickie Biuro Karier. Obok pawilonu Instytutu Zarządzania zostały wybudowane dwa budynki, jeden to nowoczesna Biblioteka Uniwersytecka a drugi spełniające światowe standardy Centrum Języków Obcych.

Instytut Zarządzania oferuje studia z dyscypliny nauki o zarządzaniu jako studia pierwszego i drugiego stopnia oraz szeroką gamę studiów podyplomowych. Liczba studentów stacjonarnych nie spada. W Instytucie trwają prace nad zapewnieniem atrakcyjnych specjalności i nowych przedmiotów. Wprowadzono od roku akad. 2012/2013 obowiązkowe praktyki zawodowe na I roku studiów drugiego stopnia, co może podnieść atrakcyjność tych studiów. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest rozwijany i doskonalony. Identyfikuje słabsze strony procesu dydaktycznego, co pozwoliło na wprowadzenie działań doskonalących, ale nie podjęto skutecznie jeszcze wszystkich działań prowadzących do opracowania spójnej oferty programowej kształcenia. Wydział dostrzega konieczność rozwijania współpracy z absolwentami, pogłębiania form współpracy z biznesem. Należy pielęgnować i rozwijać zainteresowania naukowe studentów, które dają bardzo dobre rezultaty. Wydział tworzy warunki do rozwoju kadry akademickiej, co zostało potwierdzone zdobyciem stopni doktora habilitowanego pięciu pracowników i znaczne podniesienie punktacji dla wydawanego czasopisma. Działania te tworzą właściwe warunki do dalszego rozwoju. W opinii Zespołu oceniającego dla dalszego rozwoju kierunku należy dołożyć starań w procesie weryfikacji efektów kształcenia stawiając na znaczący poziom wymagań, , zapewnić dobry poziom prac dyplomowych. Należy dołożyć starań aby kierunek zarządzanie zawierał w swoim programie znaczący ładunek internacjonalizacji.

Uczelnia w odpowiedzi na raport odniosła się do wszystkich uwag sformułowanych w raporcie a w szczególności do uwag dotyczących programu studiów. Przedstawiono zasady dotyczące ustalania liczby godzin przeznaczonych na poszczególne przedmioty w tym dla języka obcego. Nadmieniono że liczba godzin przeznaczona na praktyki zawodowe jest włączona do ogólnej liczby godzin zajęć i ma istotny wkład w realizację efektów kształcenia. Wyjaśniono iż na specjalności zarządzanie podatkami i rachunkowość wprowadzono przedmioty rozszerzające wiedzę w celu zdobycia dodatkowych kompetencji społecznych.

W odpowiedzi na raport władze Wydziału szczegółowo wyjaśniły zasady realizacji modułu fakultatywnego. Poinformowano również, iż zobowiązano kadrę akademicką do rozszerzenia palety metod dydaktycznych aktywizujących studentów. Władze Wydziału i Uczelnia poinformowały, że ustalono liczebność grup ćwiczeniowych na poziomie 25 studentów, zaś seminaryjnych na poziomie 12 studentów. Wyjaśnienia te pozwalają podnieść ocenę programu kształcenia z oceny znaczącej na ocenę w pełni.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
Program studiów		x			